

WWW.UNI

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

СВЕСКА VII.

Сарајево, Јули 1894.

ГОД. VII

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: В. С. Поповић, протојереј.

Број 1270.

ОКРУЖНИЦА.

Свему српско-православном пречасном свештенству Дабро-босанске Епархије.

На темељу велелицењеног отписа Ви-соке Земаљске Владе за Босну и Херцеговину од 30. маја (11. јуна) 1894. број 59097/I. овом окружницом препоручује се пречасном свештенству, да у своје вријеме — када буде позвано од надлеже политичке власти — поднесе котарској области постојећи цјелокупни број и исказ брачних парова из своје парохије, по формулару, који ће за то од исте области добити; јер је то потребно Високој Влади за састављање статистике о брачним паровима.

Поред поднашања исказа о рођеним и умрлим (види окружнице од 25. фебруара 1884. год. број 265. и од 12. априла 1885. број 521., лист „Дабро-босански

„Источник“ за 1888. број 3 и 8 стр. 45 и 224), — још ће бити дужно све свештенство, када буде позвано, поднашати котарској области сваког мјесеца исказе и изводе о вјенчаним паровима у својој парохији, такође по формулару, који ће добити од исте области.

Протопрезвитерима и надзиратељима, а преко ових и свему свештенству наређујемо, да овој окружници удовоље и у своје вријеме одговоре.

Из консисторијалне сједнице

У Сарајеву, 16. јуна 1894.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:
Ђорђе Николајевић, с. р.

ОКРУЖНИЦА.

Свему српско-православном пречасном свештенству Дабро-босанске Епархије.

Овом окружницом позива се пречасно свештенство, да у најкраћем року поднесе Конзисторцији преко надлежних протопрезвитера и надзиратеља протопрезвитерских уреда, тачан и потпун исказ: Колико који парох у својој парохији има дивљих бракова (конкубината).

Из поднешених исказа парохијалног свештенства, протопрезвитери и надзиратељи треба да саставе ције-докупни преглед и исказ у свом протопрезвитерату о дивљим браковима и Конзисторцији доставе у два једнака примјерка цијело преписана, по формулару, што је овдје назначен:

Број	Име и презиме мужа и жене, који живе у дивљем браку (конкубинату)?	Година, када су ступили у незаконито сажитије	У ком мјесту живе и пребивају, и чиме се занимају?	Јесу ли досељеници и од куда, или су урођеници?	Јесу ли обје стране правосл. вјере?	Имају ли дјецe у њиховом дивљем браку и колико?	Да ли су као малолетни и дјевојке ступили у незаконито сажитије; или они, који су остали удовци или удовице?	Закито се неће да вјенчају, ако међу њима нема какве каноничке препреке; а ако има какве препреке, то онда која је препрека?	Имају ли мужевни или женине своје законите жене, или жене своје законите мужевне и дјеце на законитом браку, па су се једно од другог одавојили и свако на своју страну у дивљем браку живе?	Примједбе:

Протопрезвитерима и надзиратељима, а преко ових и свему свештенству наређујемо, да овој окружници тачно и потпуно удовоље и у своје вријеме одговоре.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 23. јуна 1894.

АЕ и Митрополит Дабро-босански:

Ђорђе Николајевић, с. р.

Број 168.

ex 1894.

НАРЕДБА.

Српском православном свештенству и народу митрополије Зворничко-Тузланске.

У овој митрополији овладала је брачна неслога; дивљи бракови отели су мах, да ово и овако стање задаје велику бригу не само овој црквеној власти, него и свему подручном свештенству, и сваком члану цркве, који истински љуби и поштује свету вјеру, и рад је, да се уздржи у народу прави хришћански морал — старинска част и поштење народно.

Колико смо могли за ово кратко вријеме своје управе прозрети у све мане и зле обичаје народа свога, чини нам се, да је погрјешно и незаконито склапање бракова овој општој несрећи нашој највећи узрок. Код тог незаконитог, кад-кад и саблажњивог склапања бракова судјелују на жалост сви чиниоци народни: свештеници и родитељи, сродници и кумови брачника — сви знанци и пријатељи њихови, као да су се сви листом заклели, да униште род и племе, цркву и народност своју — на начин, каквог није познавала народно-црквена повјесница наша.

Тужбе, које се дижу да је овоме злу највише крив слободоумни дух данашње владавине, и с њим у свези стојеће разрјешење женског свијета од старе строгости патријархалне власти оца над дјететом, мужа над женом, мање су основане, нег' се мисли. Није зло слобода — слободу је земљи *небо* даровало; нити је зло власт оца над дјететом, мужа над женом — ту је власт *Бог* установио, и сам собом осветио; већ је зло у том, што су сви чиниоци, који су позвани, да судјелују код склапања брака, са свијем заборавили, и са свијем занемарили оне благодворне прописе, што их је света наша православна црква баш за то и издала, да се код тога по обитељ, цркву и државу неочијењено важног чина са свијем онемогући људска злоупотреба Богом установљене власти и слободе, црквом освећених, а државом утврђених права и дужности.

Брачници наши не склапају брака, како црква жели и заповиједа, да се склапа; већ немајући право моралног и религијозног одгоја ступају у њ' без сваке спреме: без познавања светих Божијих и црквених заповиједи, без познавања црквених и државних закона и уредаба, и не мислећи о неразрјешивости и божанском порцјеклу брачне свезе, о светињи и величини међусобних супрушких и родитдљеских права и дужности.

Родитељи наши и старатељи не употребљују власти своје, како Бог љуби, а црква заповиједа; већ код склапања брака и не питају младенце за узајамну вољу и љубав њихову, него их без њихова знања, често против њихове воље обручују, и без љубави воде, да склопе везу љубави — доживотну, неразрјешиву заједницу свега Божијега и људскога права. Њихова злоупотреба већ на *небо* вапије и доспјела је дотле, да је завела право куповање и продавање нарочито женске дјеце — трговину, која је довољна била, да достојно жигосне жалосна времена, кад је слобода људска најниже стала, а човјек од Бога најдаље био.

Па су и свештеници наши, с малом изнимком заборавили своју дужност, и са свијем занемарили благодворне прописе цркве своје; јер нити држе с брачницима прописаних брачних испита, нити их при том подучавају о браку, брачним и

другим дужностима, које извиру из брака; не вјенчавају их по Божијим храмовима ни ондје, гдје такви постоје, већ по кућама и другим — прикладним и неприкладним — мјестима, у свако доба дана и ноћи, у сваком душевном стању, — без огласа, без исповијести и причешћа. У многим је случајевима искрело на површину и њихово користољубље, тако да су неки, заборавивши свој законом одређени дјелокруг, присвојили себи архијерејску власт, те благосиљали и таке бракове, који се не би смјели благословити без нарочите дозволе законитог епископа дијецезана.

Овако склопљени бракови, наравно, да не могу бити срећни ни Богом благословени, кад већ у заметку свом носе клицу смрти своје; и кад касније настане завада супруга, није их могуће измирити ни својственом свештенику, ни протопрзвиту, ни самоме епископу; јер су брачни другови — неевјесни својих супрушких и родитељских дужности — навикли покоравати се само сили, које црква нити има, нит' је може употријебити, док јој је државна власт из племените побуде, да дигне у народу морал и религијозну свијест, сама не пружи.

У оваким се ево околностима развијало и развило ово зло до оволике снаге и замахаја, да га данас није могуће са средствима, што нам на расположењу стоје, ни сузбити, а камо ли у коријену уништити.

По извјештајима, што смо их још прошле године примили, број завађених супруга износно је 200 пари, — онијех у наложничтву и не спомињући.

Овај смо попис наредили за то, да се сазна не само број завађених супруга по појединим парохијама, него и разни узроци неслоге, вријеме трајања њезина, а мјере које су са стране црквене власти ради измирења завађених до сад предузете и извршене, као и за то, да се из тог пописа види, како је и колико који свештеник до сад тек *као пастир* развијао дјелатност своју, и какав је у том погледу успјех постигао.

Пошто је у приметним брачним парницама нужна припрема већ учињена, приступиће се наскоро к рјешавању истих у смислу црквених и државних закона; а за предупређење нових брачних размирица, конкубината, и у опће незаконитих женидаба, налазимо за нужно издати свештенству *шљедеће упуство и наредбу, препоручујући му најприје, да у три недјеље — једну за другом — од олшара народу огласи, да у смислу црквених и грађанских закона од селе неће нико моћи у часни брак ступити, док не испуни све прописе законске, који су овдје у кратко изложени — знања и даљег равнања ради.*

І.

О брачном испиту.

1. Особе, које желе у часни брак ступити, ваља најприје да буду приведене к свом својственом пароху *ради брачнога испита*, који ће се у његовој кући пред родитељима или старатељима извршити.

2. Испит овај има *задашак:*

а) *Да се сазна озбиљна узајамна воља брачника на заједнички брачни живот.*

Тога ради морају свештеници бодро на то пазити, да воља, што је брачници код тог испита изричу, буде *истинита, јасна и слободна, а не привидна, нејасна, или може бити каквим незаконитим средствима изнуђена.* Збуде ли се ово пошљедње,

морају свештеници свако даље судјеловање ускратити, и ствар свому епископу дијецезану, а по потреби и државном суду пријавити.

Особито ваља на уму имати, да у случају отмице отета женска, докле год се налази у власти отмичара, не може с њиме ваљано склопити брака; — тек кад се врати у стање слободе може она, ако хоће, ваљано очитовати вољу, да жели с дотичником у брак ступити.

б) Да се дозна, има ли намјереном браку какве сметње са стране цркве или државе.

Тога ради морају свештеници сами уреда ради — истраживати, постоји ли између брачника какво сродство по крви, духу, или пријатељству; пристају ли на брак родитељи, ако су брачници малољетни; или старатељи и државни суд, ако су исти сироте; је ли женик војни обвезаник; или постоји ли може бити друга која ниже наведена брачна сметња; те збуде ли се то, морају сваки даљи поступак обуставити, обратити се на свог епископа дијецезана, и од њега затражити нужно разјашњење, односно упутити странке, да од намјеренога брака, пошто му сметња на путу стоји, одустану, или ради разрешења од те сметње код епископа дијецезана нужне кораке учине.

в) да се дозна, јесу ли брачници у хришћанској вјери довољно подучени, и знаду ли главне молитве, које црква прописује, како би касније својим хришћанским родитељским дужностима кадри били како ваља одговорити.

У ту сврху мораће свештеник, пошто се најприје код претходнога горе поменутога испита увјерио, да намјереном браку нема никакве законске сметње, брачнике, ако су првобрачници испитати из вјеронауке, који испит обухвата: Молитву Господњу, Ђкршћу, Богородице дјево, десет Божијих и девет црквених заповиједи, те не покажу ли му брачници при испиту довољно знања, мора их сам у том поучити, и не смије их дотле вјемчати док поменути пропис не буде сасвијем задовољен.

3. Брачници испит мора извршити онај парох, у чијој парохији имају брачници своје стално и редовно пребивалиште — код особа, које немају сталног и редовног пребивалишта, парох мјеста, у коме бораве.

Ако су брачници из разних парохија, мора брачни испит тачку, а. и б., невјестин парох извршити, а тачку в. т. ј. испит из вјеронаука сваки парох са својом страном т. ј. жеников са жеником, невјестин са невјестом.

У ту се сврху мора парох невјестин обратити на пароха женикова, те назначивши му име, презиме и сталек брачника, њихових родитеља, а ако су другобрачници, и њихова, првог супруга, мјесто и годину рођења, мјесто борављења, кућни број, брак, у који ступају: (први, други или трећи), као и то, да наумљеном браку, колико је он дознао могао, нема никакве законске сметње, истог замолити, да и он са жеником испит сврши, па ако не нађе никакве сметње, да исти од олтара у смислу ниже наведених прописа тринут огласи.

4. Послење брачног испита мора свештеник по приложеном обрасцу уписати брачнике, у књижицу, за то одређену; за тијем их својски поучити о величини и светини, а особито о неразрјешивости и божанском поријеклу тајне брака; о узајамним брачним и другим дужностима, које из брака извиру; о дужностима према цркви, према родитељима и рођеној дједи својој; на пошљетку мора их свештеник строго

оменути, да до дана вјенчања сходно прописима свете наше цркве свако од њих у свом дому живи и остане, упозоривши их при том не само на опасности, којима се излажу, ако друкчије ураде, него и на тешке епитимије, с којима им црква пријети, ако не послушају у том гласа и материнске заповиједи њезине.

II.

О брачним огласима.

1. Послије брачног испита ваља сваки намјерени брак *трипуш од олтара огласити* и то: *послије литургије, у три разна, једно за другим шљедећа, недјељна или иразнична дана.*

2. Огласи ови имају *задатак*, да се и од других, који познају брачнике, а нијесу били код брачног испита, добије увјерење, да њихову браку нема никакве законске сметње.

С тога оглас мора *садржавати*: име, презиме и сталеж брачника, њихових родитеља и, ако су другобрачници, њихова првог супруга, за тијем мјесто и годину њихова рођења, мјесто њихова пребивања, кућни број, њихову накану, да желе ступити у брак (први, други или трећи), на пошљетку позив, управљен на вјерне, ако знаду за какву брачну сметњу, да је свештенику јаве, и који се пут дотичници оглашују.

3. *Огласе ваља да изврши својствени парох брачника* т. ј. парох, у чијој парохија брачници имају своје *стално и редовно пребивалиште* — код особа, које немају сталног и редовног пребивалишта, парох мјеста, у коме *бораве*.

Али ако у пошљедњему случају брачници, или једно од њих, у дотичном мјесту у коме само бораве, ал' не пребивају стално, *још нијесу навршили шест недјеља*, морају се огласи извршити *и у оном мјесту*, гдје су задњих шест недјеља провели; *иначе морају чекати у мјесту свог садањег боравка*, док се не наврши *шест недјеља њихова борављења* у њему.

4. Бракови, којима је стајала на путу каква брачна сметња, ал' је иста разрјешењем епископа дијецезана уклоњена, *не оглашују се, него се без огласа благосилају*

5. Епископ дијецезан може у случају *важних* разлога дати *разрјешење од сва три или само појединих огласа*.

У ту се сврху морају брачници на епископа преко свога надлежнога пароха обратити, наведавши уједно и *разлог*, за што се опрост од огласа жели добити. Том приликом мора свештеник, пропраћајући молбу брачника, потврдити *истинитост* навода њихових у молбеници.

Ако су брачници *из разних епархија*, ваља опрост *од оба два* епископа дијецезана исходити.

6. *Пријави ли ко за вријеме огласа какву брачну сметњу*, мора парох пријаву испитати, па ако је темељита, даље огласе обуставити, а брачнике поучити, да њихову браку стоји на путу законом утемељена брачна сметња, те да се исти због тога или не може никако благословити, или само са парочитом дозволом епископа дијецезана, — тога ради да морају од брака или са свијем одустати, или ако се дотична сметња даде архјерејским разрјешењем уклонити, то разрјешење од свог епископа дијецезана, било непосредно или посредно (преко свога пароха) потражити.

Ако су брачници *из разних епархија* ваља им и у овом случају разрешење од *оба* епископа дијецезана исходити.

7. Извршене огласе мора парох *у горе споменути*, за то одређену *књижицу увести*, назначивши дан, мјесец и годину, кад је који од њих извршен.

8. Ако се три пут оглашени брак *за два мјесеца* рачунајући од дана, кад је задњи оглас извршен, не склопи, мора се трократни оглас по други пут извршити.

III

О брачним сметњама, и у опће о околностима, које могу рутјецати на ваљаност и дозвољеност брака и на начин његова склапања.

1. **Тјелесна неспособност брачника за вршење брачних дужности у тјелесном погледу, венеричне, све приљепчиве болести и падавица, или тако звана велика болест.**

Особе, о којима је *јавно познато* или *судбено доказано*, да се у овом стању налазе, не могу ваљано склопити брака, докле год то стање траје. Желе ли оне ипак у брак ступити, тврдећи, да је то стање престало, мора се парох у сваком таквом случају на свог епископа дијецезана обратити, и од тога даље упуство тражити, како ће и преко којих власти прибавити себи увјерење, да је то стање заиста престало.

Али и код оних особа, о којима *није јавно познато, ниши судбено доказано*, да се у том стању налазе, али је парох другим неким, *врло вјерованим* начином дознао, да се у том стању налазе, потребна је *већа опрезност* при склапању брака; с тога ваља свештеник сваки такви случај свом епископу дијецезану *повјерљиво* да пријави, и од њега даље упуство затражи.

У овом пошљедњем случају ваља свештеници да знају, да се овакове ствари морају *у тајносни држати*, јер различањем оваких гласова, могу лако у с државним казвеним законом у сукоб доћи.

2. **Слијепи, глухи и глухонијемци** нијесу неспособни за склапање брака, али је и код њих при склапању брака потребна *већа опрезност*; с тога се мора сваки такви случај епископу дијецезану пријавити, и од њега даље упуство затражити.

3. **Младост, старост и превелика разлика у годинама међу брачницима.**

Мушкарци, који нијесу навршили 18, а женске које нијесу навршиле 16 год. не могу ступити у брак.

Особе, које су навршиле 60 годину не смију се без дозволе епископа дијецезана вјенчати, а тако исто ни оне, међу којима је *превелика* разлика у годинама.

4. **Умна болест т. ј. лудост и бјеснило, трајна умна слабост т. ј. сулудост и распикућство.**

Умоболнима, слабоумнима или сулудама и распикућама могу се сматрати само оне особе, *које је њихов надлежни државни суд за такве прогласио*.

Особе, које су *судбено* проглашене за такве, не могу без дозволе надлежног државног суда у брак ступити.

Код особа, *које нијесу судбено проглашене* таковима (јер се н. пр. суд није имао још прилике о том изјавити) *али се о њима јавно знаде, да су такве*, потребна је *већа*

www.определенности код склапања брака; с тога се ваља у сваком таквом случају на епископа дијецезана обратити и од њега даље упуство исходити.

5. Недостатак приволе родитељске, старатељске и државног суда, као надзорне сиротињске власти.

Особе, које нијесу навршиле 24 годину, а нијесу судбено проглашене пунољетнима, ваља за склапање брака да имају приволу својих родитеља; ако су родитељи у томе несложни, или ако је мати умрла, приволу само оца; ако је отац умро, или судбено проглашен умоболним, слабоумним, или распикућом; или ако је кажњен на тешку или најтежу тамницу преко године дана; или ако се самовласно у иноземство иселио; или ако је одсутан преко годину дана, не дајући гласа о свом боравишту, приволу свога за тај случај постављенога скрбника и надлежнога државнога суда.

Малолетници из незаконитога брака требају осим приволе свога скрбника, још и приволу свога надлежног државног суда.

Особе, које су навршиле 24 годину, али није ма из ког разлога очинска или старатељска власт судбено продужена, не могу без приволе родитељске, или ако су сироте, без приволе свога старатеља и надлежнога државнога суда, у брак ступити, док год то продужење очинске или старатељске власти правно не престане.

Ако горе споменуте особе мисле, да им родитељи или старатељи неоправдано ускраћују приволу за ступање у брак, могу се зарад дозволе на надлежни државни суд обратити; те дозволи ли им исти, могу се вјенчати. У таквим случајевима замјенује дозвола државнога суда пошпуно родитељску односно старатељску приволу.

6. Завјет дјевичанства или калуђерство. Особе, које су ваљано положили завјет дјевичанства — калуђери и калуђерице — не могу ступити у брак. Правна неспособност њихова за склапање брака почиње у часу, кад су завјет положили. До тога часа т. ј. док су се налазиле још у искушеништву, могле су иступити из манастира, и ваљано склопити брак.

7. Свештенички чин. Особе, које су већ рукоположене за ипођакона, не могу после тога рукоположења ступити у брак. С тога ко жели као ожењен ступити у службу цркве, мора се прије рукоположења оженити.

Свршени богослови, ако се мисле када рукополагати, не смију без парочитог благослова свог епископа дијецезана у брак ступити. Тога ради морају се исти на њ посебном молбом обратити, приложивши истој сљедеће од пароха невјестина издаше исправе:

- а) крсни лист са свједоцбom о дјевичком стању невјесте;
- б) свједоцбу о њеном моралном и религиозном владању;
- в) свједоцбу о моралном и религиозном владању њених родитеља;

8. Законито постојећи брак и трајање пошљедица његових после разрешења (година црнине).

Особе, које су једном ваљано склопиле брак, не могу у други ступити, док први законито не престане; а законито престати може брак само смрћу ког женидбеног друга, или правојном пресудом надлежног духовног суда. Тога ради мора свештеник код особа, које су већ једном биле ожењене или удате, прије, него к вјенчању приступи, увијек тражити или смршни лист првог женидбеног друга или пресуду надлежног духовног суда. У пошљедњем случају ваља свештеник добро да пази, да није дотичној страни

може бити као таковој, која је разводу првог брака крива, духовним судом *одузето* право, да може у други брак ступити. Налази ли се свештеник при том у каквој неизвјесности, мора се, прије него приступи к благослову брака, код надлежног епископа дијецезана о том извјестити.

Осим овога ваља свештеник на уму да има, да једном склопљени брак има важних пошљедица и *послије* разрјешења свога, особито што се тиче *женске стране*. Наиме:

Ако је неки брак од надлежног духовног суда *проглашен ништавим*, или правомоћном пресудом *разведен*, или смрћу мужевљевом *разријешен*, не може се женска страна тога брака, *ако је шрудна*, удати, *док не прође шест мјесеци*, од кад је тај брак горе поменути^м начином престао; али ако докаже лекарском свједоцбom, да *није шрудна* и добије дозволу од надлежне полицијне власти, може у случају *важних* разлога већ *послије 3 мјесеца* ступити у брак — прије тога, ни под којим условом.

За поменуту дозволу мора се странка обратити на надлежну политичку област. Молбеници ваља приложити:

а) *смртни лист првога мужа*; или ако је брак пресудом надлежног духовног суда уништен или разведен, тада *пресуду тога суда*.

б) *свједоцбу у државној служби стојећег лекара*, да *није шрудна*. Ова се свједоцба мора издати на темељу вјештачке прегледбе, извршене истом кад је *3 мјесеца* прошло, од кад је брак уништен, разведен, односно смрћу мужа разријешен. Осим тога ваља навести у молбеници и

в) *важан разлог, за што се та дозвола тражи*.

Ако је први брак дотичне женске, која се хоће прије времена поново да уда, разријешен *смрћу мужа*, а не пресудом надлежног духовног суда, мора се осим дозволе надлежне политичке власти исходити *још* и дозвола *епископа дијецезана*, којом се дотична женска разрјешава од дужности *удовице црнине*.

На пошљетку позивље се свештенство, да не само у овом, него и у свјема другим случајевима сав свој морални уплив у народу на то употреби, да особе, којих је пређашњи брак смрћу женидбенога друга разријешен, *биле оне мушке или женске*, не ступају у нов брак, *док се не наврши година црнине* т. ј. година дана, од кад им је покојни друг преминуо. Народ ваља упутити, да права хришћанска брачна љубав и међусобно штовање супруга не траје само до гроба, него и преко гроба, и да света наша православна црква, налажући им годину црнине, ништа друго не чини, него их опомиње на поштовање, које би они и онако — *без њене заповиједи* — дужни били успомени свога покојнога друга. Према томе дакле упућују се свештеници, да без *нарочите дозволе епископа дијецезана* бракове *удовица и удваца* не благосиљају, *док не прође година црнине или година жалости*.

9. Четврти брак и свечано обављене заруке. Особе, које су већ *три пут* биле ожењене или удате, не могу *четврти пут* у брак ступити без нарочите дозволе епископа дијецезана, и то без обзира, да ли су први бракови њихови смрћу брачнога друга или пресудом надлежнога суда разријешени.

Исто тако ни особе, које су *свечаним ш. ј. црквеним начином*, *одијелено од вјенчања* заручене, не могу с другом особом, осим заручене, без нарочите дозволе епископа дијецезана ваљано склопити брака.

10. Сродство. Сродство, које сачињава брачну сметњу, може бити:

а) *наравно, природно, једнородно, или сродство по крви*. Ово настаје постанком једне особе од друге, или обију од заједничке треће, и сачињава брачну сметњу: *у правој лози* без ограничења за све особе, које се у тој лози налазе; *у споредној* до седмога степена укључиво.

б) *духовно сродство, или кумство*. Ово настаје *крштењем* и сачињава брачну сметњу између кума и његових непосредних (директних) потомака с једне стране, и кумчета и његових непосредних потомака с друге стране, као и с матером кумчета до седмога степена укључиво.

в) *законско, грађанско, или сродство по посињенју*. Ово настаје *посињенјем*, и сачињава брачну сметњу између *поочима* и његових директних потомака с друге стране, као и с матером *посинка* до седмога степена укључиво.

г) *двородно и трородно пријатељство, или својша*. Ово настаје *ушљед брака*, и сачињава брачну сметњу: **ако је двородно**, т. ј. таково, које настаје *ушљед једнога брака* између *двју* породица, *у правој лози* без ограничења за све особе, које се у тој лози налазе; *у споредној лози* до петог степена укључиво, — *шести и седми* степен посредне лозе дозвољени су, ако се не покаже „*слигѣ именѣ*“ = (confesio nominem, σύχσις τῶτ οὐδράτοϋ); **ако је трородно** т. ј. таково, које је настало *ушљед два брака* између *три* разна породична круга, до *трећег* степена укључиво.

д) *полупријатељство или полусвојша*. Оно настаје *ушљед свечане*, т. ј. *црквене*, од *вјенчања одијељено извршене заруке*, и сачињава брачну сметњу између *једног заручника* и *крвних сродника* другог заручника, до другог степена укључиво. Према томе не може заручник узети: *матер*, *сестру* или *кћер* своје *покојне заручнице*, нити заручница *поћи*: за *оца*, *брата* или *сина* свога *покојнога заручника*.

11. Скрбништво и старатељство. Између *скрбника* односно *старатеља* и *њиховеј* скрби односно *њихову старању* повјерених *малољетника*, не може се *ваљано* склопити брак, док год *то њихово* скрбништво односно *старатељство* *правно* не престане. Напротив између *њихових сродника*, било директних или индиректних, као и *других* особа, које *нијесу њихови сродници*, и *њиховој* бризи повјерених *малољетника*, може се *ваљано* склопити брак и *за трајања њихова скрбништва* односно *старатељства*, али према *тачки III. 5.* овога *упуства само уз њихову и надлежнога државнога суда* *дозволу*.

12. Разлика вјере. Источно православни Хришћани не могу ступити у брак с *особама*, које *нијесу хришћанске вјере*, док год *те* у Хришћанство не *пријеђу*.

Што се *тиче* *слијешаних бракова* т. ј. *бракова* између *православних* и *неправославних Хришћана*, за *њих* ће *изићи* *посебна* *наредба*, која ће *нормирати* *сва питања*, која се *тичу* *тијех бракова*; *дотле* пак *морају* *свештеници* *сваки* *таки брак*, *чим* *исти* у *изглед* *дође*, *епископу* *дијецезану* *пријавити*, и *од њега* *даље* *упуство* *тражити*.

13. Недозвољени и кажњиви чини могу бити такође *брачна сметња* за *особе*, које су *те чине* *починиле*. Ово настаје:

а) *у случају* *отмице*: Ко *женску главу*, било *дјевојку* или *удовицу*, *силом* *отме*, или је *засирашивањем*, *пријетњом* или *пријеваром* на *таково* *мјесто* *одведе*, *гдје* је она *приморана*, да се *покори* *његовој* *вољи* и *власти*, не може с *њоме* *дотле* *ваљано*

склопити брака, док се она налази у његовој власти, и не буде повраћена у стање потпуне слободе.

Случајеве отмице морају свештеници не само свом епископу дијецезану, него и надлежном државном суду као државним законима јавно прогоњиви злочин одмах пријавити.

б) *у случају прелјубочинства*: Особе, које су међу собом починиле прелјубу, не могу се узети ни онда, ако се брак, који су они прелјубом повриједили, било смрћу или судбеном пресудом коначно разријешили. Прелјуба мора бити прије склапања брака доказана.

в) *у случају да један брачни друг ради о глави другом брачном другу*: Ако двије особе и без прелјубочинства уговоре, да ће се узети, па у ту сврху раде о глави оном брачном другу, који им на путу стоји, да се узму, тада се таке особе не могу узети, макар се онај брак, који им је на путу стојао, (смрћу или судбеном пресудом) коначно и разријешило.

г) *у случају дражења на развод брака*: Између особе, чији је брак судбено разведен, и оних, који су тај развод дражењем брачних другова, или другим којим казне достојним чином проузроковали, не може бити ваљана брака.

д) *у случају осуде због злочина*: Особе, које су осуђене због злочина на тешку или најтежу тамницу, не могу склопити брака од дана, кад им је пресуда проглашена, па док потпуно не издрже казну.

14. Припадање к војсци и држављанство. Осим горе поменутих околности ваља свештеници нарочито да пазе:

а) *да не би вјенчали кога, ко није прости од војничке дужности*. У ту сврху морају свештеници тражити од момака свједоџбу надлежне кошарске области да нијесу војни обвезаници; или ако су исти припадници босанско-херцеговачке војске, морају тражити од њих женидбену дозволу надлежне војничке власти.

За момчад босанско-херцеговачких пјешачких чета издају те дозволе заповједници односно пуковнија, за возарску момчад (Train-Manschaft) заповједник односно ц. и кр. возарске дивизије. Молбе пак за подијељење тијех дозвола, морају се поднашати код надлежног кошарског уреда, гдје ће се молитељ поближе моћи извијестити о том, како ће до поменуте дозволе доћи. (Наредба високе земаљске владе за Босну и Херцеговину од 9./21 јуна 1888. бр. 12749/1).

Свештеници ваља војне припаднике да упуте, да је држање овога прописа у њихову властитом интересу, јер ће иначе штетне пошљедице своје непослушности сами себи морати приписати.

б) *да не би вјенчали кога аустријскога или угарскога држављанина без дозволе надлежне полицијске власти*.

По наредби вие. зем. владе за Б. и Х. од 22. дец. 1887. I. бр. 72.411 I. припада право дијелити ове дозволе *окоужним властима*; с тога морају свештеници сваког аустријског или угарског држављанина, који би желио у Босни и Херцеговини ступити у брак, ради те дозволе на окоужну област упутити, гдје ће се поближе извијестити о начину, како ће до те дозволе доћи.

в) *Што се тиче припадника страних држава*, од њих ваља тражити дозволу њиховог надлежног конзуларног уреда.

15. Диспензације или разрјешења од брачних сметња. Што се тиче разрјешавања од горе истакнутих брачних сметња, ваља разликовати сметње, које су утемељене само на *грађанском* — од онијех, које су утемељене на *црквеном* законодавству као и онијех, којима је *како грађанско тако и црквено* законодавство заинтересовано. У првом случају припада власт разрјешавања надлежним *државним органима*, у другом *епископу дијецезану*, а у трећем ваља исходити разрјешење од *обавије власти* — и духовне и свјетовне.

Што се тиче сметња, у погледу којих припада разрјешавање епископу дијецезану, ваља да молитељ односно молбеницу њему, непосредно или посредно, преко надлежнога свога пароха поднесе. У молбеници ваља *јасно и вјерно* описати дотичну сметњу, и навести *разлог*, за што се разрјешење добити жели. Ако је молбеница преко пароха управљена, има парох, пропраћајући исту, потврдити истинитост навода њених, или сâм са своје стране сметњу описати, и навести разлоге, који говоре *за и против* разрјешења. Код брачне сметње сродства има парох уз опис сметње још и *таблицу сродства* приложити. При опису се ваља служити називима опште познатима; иначе их ваља сваки пут нарочито разјаснити.

Приликом поднашања молбеница за разрјешење ваља свештеник да поучи брачнике, да ће архијереј власт разрјешавања само код *најмањих* брачних сметња, и то *врло штедљиво* употребљавати, да ће дакле поменута разрјешења само у случају *крајње нужде* дијелити; с тога да се брачници превећ не ослањају на ту власт него сходно прописима своје цркве живе, и чекајући архијерејско ријешење своје молбе, коме се морају безусловно покорити, *јер једном недозвољена брака архијереј неће нигда дозволити*,

16. Нужне исправе. Прије него се приступи к огласима, односно к вјенчању, мора свештеник од брачника потражити слиједеће исправе:

а) *крсни лист* од свију особа, које нијесу из његове парохије без разлике спола; од особа пак, које се не могу исказати крсним листом, јер матице нијесу вођене, или су вођене, па случајем неким пропале, ваља исти накнадити тако званом „*изводомз дополнителнимз*“, који се издаје на основу судбено преслушаних и заклетих свједока, који су потврдили доба, (дан, мјесец и годину, или само годину) рођења дотичне особе. Образац за овај лист са нужним упуством издаће се посебном наредбом.

б) *свједоџбу надлежнога пароха о безбрачном стању* од свијех првобрачника, који нијесу из његове парохије без разлике спола; од другобрачника пак: *смртни лист првог брачног друга*, ако им је први брак смртју разријешен или: *бракоразводну пресуду надлежнога духовнога суда*, ако је први брак судбено разведен. Ову пошљедњу исправу мора свештеник тражити и од својих парохијана.

в) *свједоџбу надлежне кошарске власти*, да женик није војни обвезаник од свију женика без разлике, да ли су они из његове парохије или не; а ако је дотичник припадник босанско-херцеговачке војске, онда: *женидбену дозволу надлежне војничке власти*.

г) *женидбену дозволу надлежне окружне власти* од свијех аустријских и угарских држављана без разлике спола и узраста; од страних држављана: *женидбену дозволу надлежнога конзуларног уреда*;

д) *брачно извијешће* т. ј. свједоцбу надлежног пароха, да је брачни испит извршен, огласи свршени, и да браку брачника нема никакве сметње, ни са стране цркве нити са стране државе, — од свијех особа, који нијесу из његове парохије;

е) *писмено разрјешење надлежне духовне или свјетовне власти* у случају, да је намјереном браку каква сметња на путу стала, па је иста горњим разрјешењем уклоњена. Ову исправу мора свештеник и од својих парохијана тражити.

ж) *писмени благослов епископа дијецезана* од свршених богослова, ако се исти мисле када рукополагати.

Без односних горепоменутих исправа не смије се вјенчање свршити; а по вјенчању морају се исте чувати код пароха, који је вјенчање свршио, јер је он једини за исто и одговоран.

IV.

О вјенчању.

1. Пошто су сви услови за склапање брака испуњени, морају се брачници, ако њихову браку нема никакве сметње, или је иста разрјешењем надлежне власти уклоњена, прије него приступе к светој тајни брака, *исповједити и причештити*, и то свака страна код свога пароха.

Исповијед ова и причешће мора се извршити *2—3 дана прије вјенчања*, наравно пошто су се брачници ваљано за то спремили, постом и молитвом.

2. Вјенчање се мора свршити у *парохијама, у којима постоје цркве или ћелије*, само у цркви односно ћелији, у изванредним случајевима дозволом епископа дијецезана и изван цркве односно ћелије.

Исто то ваља и за *парохије које немају своје цркве нити ћелије*, ал су због близине *додијелене другој којој цркви или ћелији*.

У *осталим пак парохијама*, које нити имају своје цркве нити ћелије, нити су другој којој цркви ил' ћелији додијелене, даће епископ дијецезан на приједлог окружног протопресвитера паросима општениту дозволу, да могу и по домовима вјенчавати, док се храмови Божји свуда не подигну.

3. Свршавало се вјенчање у цркви или ћелији, или другом ком прикладном мора се свршити *увијек прије подне*, и то ако се литурђија служи, *послије литурђије*, а само у случају *велике нужде* између јутрење и литурђије.

Вјенчавање *послије подне или у вече забрањује се свештенству под пријетњом најстрожије црквене казне*.

4. Исто тако ваља свештеници да се чувају, те без дозволе епископа дијецезана не вјенчавају бракова *у дане, у које је црква забранила вјенчавање*. Ти су дани:
а. од 14. новембра до 6. јануара т. ј. од божићних поклада до празника Богојављења; — четрнаестого новембра (на покладе) може се још вјенчавати, а шестого јануара (на Богојављење) не може.

б. од *месуписне недјеље до недјеље Томине*; — на месуписну недјељу може се још вјенчавати, исто тако и на Томину.

в. од *недјеље свијех светих до 29 јуна* т. ј. од прве недјеље по Духовима до Петрова дне, — у недјељу свијех светих може се вјенчавати, исто тако и на Петров дан.

г) од 1 до 15. августа т. ј. од поклада па до празника успенија Богородице; — првог се августа не може, петнаестог (на празник Успенија) може вјенчавати.

д) дне 29 августа т. ј. на празник усјечења часне главе светог и славног прока Јована.

е) дне 14. септембра т. ј. на Крстов дан; на посљетку:

ж) сриједом иешком преко читаве године забрањено је вјенчавање.

5 Вјенчање се мора свршити *јавно у присуству 2 пунолетна, часна и поштена свједока* (вјенчана кума), пред којима морају брачници исказати своју слободну вољу и пристајање на брак.

Бракови, у којима се добило разрјешење епископа дијецезана од какве црквено-правне брачне сметње, морају се *у тишини, без свакога шировања и клопота, и само у присуству кумова благословити.*

Свједоци и брачници, а тако исто и остали сватови, морају бити при вјенчању *шријезни и при поштној свијести*, иначе се не смије приступити к вјенчању.

Свештеник и свједоци ваља нарочито на то да пазе, да воља брачника *буде слободна, озбиљна и истинита, без страха и силе, без бихне самообмане и пријеваре.*

Примјети ли свештеник, да се брачници немају воље узети, ал' да то не смију јавно у цркви да кажу; не смије их вјенчати, и мора одмах о том епископа дијецезана извијестити, наведавши уједно и разлог, за што није свршио вјенчања.

6. Бракови се морају благосиљати *по пропису, који је у шребнику наведен*, и то: један за другим, а не више њих заједно. Првобрачници се имају благословити онако како је за првобрачнике, другобрачници, како је за другобрачнике прописано. Ако је једна страна првобрачна, а друга другобрачна, мора се пропис за првобрачнике употребити. Вијенци се међу и првобрачницима и другобрачницима, а тако исто и претење.

По свршетку вјенчања мора свештеник пред лицем цркве *поучити брачнике хришћанском поуком о браку.* У тој поуци ваља, осим горе већ истакнутога, нагласити да је темељ њиховој брачној вези и животу рађање и васпитавање дјеце у страху Божијему, у светој вјери православној и свакој врлини — људској и хришћанској; да је брак установио сам Бог зарад узајамнога потпомагања, вјерности и љубави у срећи и несрећи земаљскога живота људскога; муж нека љуби жену као сам себе, а жена да буде мужу вјерна, привржена и одана; и пошто је брак по ријечи св. апостола Павла слика и прилика свете везе Христа Спаситеља с његовом црквом, то је нужно да се брачни другови у животу своме тако часно и поштено владају да се потпуно сачувају од сваке прилике и свакога повода, којим би једно с другом изазвати могло макар и најмању сумњу супрушке вјерности и оданости.

У погледу брачних слава и широва, ваља свештеници својски на срце да метну брачницима и њиховим старјешинама, а тако исто и свјема другим сватовима, да се чувају раскаланих игара, пијанчења и у опште неразборитога расипања свог рквало стеченога иметка. Грјехота је, тропити своје у незнан благо, код толиких још неподмирених општих потреба цркве и народне школе своје, које се као из мртвих дижу и споро — врло споро — с нужним намјештајем и украсом снабдијевају.

7. Вјенчање мора свршити *својствени парох брачника* т. ј. парох, у чијој парохији брачници имају своје стално и редовно пребивалиште; — код особа, које немају сталнога и редовнога пребивалишта, парох мјеста, гдје бораве. Ако су брачници *из разних парохија*, надлежан је за вјенчање — по обичају ове дијецезе — парох жеников.

Ако је надлежни парох *одсутан, или иначе спрјечен*, свршава вјенчање његов стални, односно за тај случај само постављени замјеник.

У осталом *дозволом надлежнога пароха* може и други свештеник ваљано благословити брак; ал' за вјенчање одговара у том случају *не само свештеник, који га је свршио, него и парох, који му је за то дазволу дао.*

Дозвола се може дати само оном свештенику, *који има презвиџерски чин, припада овој дијецези и није одлучен од епитрахиља.* Она мора бити *тисмена, и властитолично потписана* од онога, који је издаје; а може гласити на *један или више* случајева, само ти случајеви морају бити *тачно и поименице* у њој назначени. Према томе мора дозвола садржавати: име и презиме онога, који је издаје; име и презиме онога коме се издаје; име и презиме брачних другова, који се морају вјенчати, мјесто њихова пребивања и кућни број.

8. После вјенчања мора свештеник, који је вјенчање свршио, исто *у матицу вјенчаних увести*, а односне исправе брачних другова к себи на чување узети; ако су брачници из разних парохија, мора још *извијестиши пароха невјестина*, да је његову парохијанку Н. Н. са својим парохијанином М. М. тога и тога дана, мјесеца и године по обредима свете православне цркве вјенчао. На темељу овога извјештаја мораће тада парох невјестин *у свој домовни протокол увести*, да се дотична удала, и да је из парохије изишла, назначивши уједно и дан, кад се удала, а у рубрици „*примједба*“ и за кога.

∇.

Наредба ова ступа одмах у живот. С тога се позивају сви свештеници Богом чуване митрополије наше, да се при склапању и благосиљању бракова у будуће неодступно по њој владају, имајући на уму, да ће у противном случају за свако ма и најмање занемарење дужности своје, у овом погледу најстрожије кажњени бити. Осим тога морају протопрезвитери и све парохијално свештенство ову наредбу у протокол, који је за окружнице одређен, дословце преписати и чешће прочитавати, како би у давој прилици тачно и правилно по њој поступити могли.

Ако би коме свештенику у наредби овој што нејасно било, мора се ради нужнога разјашњења на свога окружнога протопрезвитера, а по потреби и на нас као епископа дијецезана обратити.

У Доњој Тузли, 9. маја 1894.

А. Е. и Митрополит Зворничко-Тузлански:

НИКОЛАЈ, с. р.

ХРИШЋАНСКЕ ВРЛИНЕ.

Намијењено православној српској младежи и сваком Хришћанину.

Превео и попустио:

Јован Петровић,

катихета и професор на кр. вел. гимназији, кр. вел. реали, и учитељској школи у Загребу, витез црногорског ордена
Књаза Данила I.

(Свршетак).

19. Поучавање.

Предајући народу израњскому закон, којег доби од Господа на гори Синајској, св. пророк Мојсије заповиједи народу: „*Чуј Израњљу: Господ је Бог наш, Господ је један. За то љуби Господа Бога својега из свега срца својега, и из све душе своје, и из све снаге своје. И нека ове ријечи, које ти ја заповиједам данас буду у срцу твојем, и у души твојој, и често их напомињи синовима својим, и говори о њима кад сједиш у кући својој, кад идеш путем, кад лијезеш и устијеш* (Второз. 6, 4—8). Ове ријечи рекао је Мојсије онда, кад његове књиге још нијесу биле написане, већ се учило само усмено. Но послје тога, кад је он у пет светијех књига описао сву историју створења свијета, првобитни живот рода човјечијег и закон Божији, који је дат Израњцима, он је предао те свештене књиге Левитима — служитељима Божјим, да их чувају.

У вријеме „опроснијех година“ т. ј. сваке седме године, кад Израњци нијесу ни орали ни сијали земљу нити се бавили пољодјелством, морали су Левити, по заповиједи Мојсијевој, што чешће јавно читати те свештене књиге. „*Читајте*“, заповиједаше Левитима св. пророк, „*овај закон пред свијем Израњљем да чују. Сабравши народ, људе и жене и дјецу и дошљаци, који буду у мјестима твојим, да чују и уче и да се боје Господа Бога вашег, и држе и шворе све ријечи овога за-*

кона. И синови њихови, који још не знају, нека чују и уче бојати се Господа Бога вашег, докле сте год живи на земљи“ (Второз. 31, 11—13).

Народ Израњски примио је к срцу тај савјет св. старца — Боговидца. Читајући закон Божији с почетка само у „опросне године“ и на празнике, а касније, кад су се свештене књиге рашириле, почеше Јевреји читати их и по поједицијем кућама; а кад је пронађена штампарија, није се могла наћи ни једна јеврејска кућа, у којој не би била или цијела Библија старог завјета, или барем петокњижје Мојсијево, псалтир и молитвеник. Достојно је пажње, да, без обзира на велику ревност Јевреја за читање св. Писма, нема код њих никаквих јереси, већ сви они једнако вјерују у свим крајевима земље.

Истину морамо рећи, народ Израњски много је страдао; особито од онога доба, кад не хтједе примити Спаситеља свијета, кад је дошао. По пророштву Његову, Јерусалим је разорен, а Јевреји су расијани по свима крајевима васоне и изгубише своју очевину. Народ Израњски, премда је расијан по цијелом свијету, ипак се није смијешао с другијем народима, већ благодарећи својим књигама и ревному читању, — он је остао у вјери својих отаца, сачувавши у цијелости своје законе и древна предања. Из државе у државу — с једног краја на други гонили Јевреје у Шпанији и Германији,

жестоко су их мучили, сви су их мрзили. Но ипак, без обзира на нерасположење Хришћана према Јудејима, морамо се дивити њиховој љубави према изучавању слова Божијег, њиховој издржљивости, њиховој једнодушности и браству, којим они савлађују силне народе. Кад су Јевреје пљачкали, мучили и гопили, они су се селили у туђе крајеве подерани, голи и боси, али су носили са собом своје књиге, као светињу, као најдрагоцјеније благо. Јевреју је закон свет и обвезан. Субота је њему прави дан одмора и побожности, кад оставља на страну све свјетске послове, цео се дан посвећује Богу и заједничком читању његовог св. закона.

Шта би било, љубезна браћо, кад би тако било и код нас? Што, кад би се ми обвезали строгим законом, који захтијева од свакога — да неизоставно буде писмен, да свето чува празнике, одлажући на страну „сваку свјетску бригу“ и прибављајући храну нашој бесмртној души богослужењем у цркви, читањем св. Писма, и других корисних и поучних књига? Какав би диван живот био међу нама, какво би било код нас добро, кад би нам било са свијем страпо: пијанство, лумповање, картање, евађе, тучњава, скаредне ријечи, завист, злоба, развратност, и кад би сви ми били испуњени Божијим ријечима о браству, о искреној љубави, кад би ми знали молитве, као што сваки Јеврејчић зна своје молитве и њихов смисао, кад би сви ми живјели по ријечима св. апостола Павла: „*говорећи међу собом у псалмима и појању и пјесмама духовнијем, пјевајући и припјевајући у срцима својим Господу*“ (Еф. 5, 19 и Кол. 3, 16), проводећи доконо вријеме, дакле, „*у појању и пјесмама духовнијем*“, мјесто љенчарења и сваке непристојности... Онда би „свјет-

лост наша свијетлила пред људима“ и не би било код нас непослушне дјеце, распуштене младежи, неморалнијех, злобнијех пакосника, крадљиваца и лихвара, пијаница и преступника, не би било код нас ни робије ни казнионе, препирке рјешавале би се мирно, али праведно; мир Божији, „*који превазилази сваки ум*“, царовао би у нашем животу, распростирући свуда срећу, мир и задовољство. Тако је и било код првијех Хришћана. Вјера и наука била је код њих више свега. Ако је Јевреј или незнабожац зажелио да ступи у цркву Христову, нијесу га тако брзо примали. Он је морао да зна, каква је наука Христа Спаситеља, у чему је она више учења Јевреја, а да и не говоримо о незнабошцима. За крштење морао се добро спремити, одрећи се све јеврејске гордости, и незнабошког сујеврјерја. Високоучени људи, који су огрезли у тјелеснијем страстима, не познавајући никакве духовне насладе, кад узму у руке јеванђеље или посланице св. апостола, промијенише начин живота, почеше тражити истину и нађоше је у хришћанској цркви и хришћанском животу.

Читајући исповјед великога учитеља западне цркве блаж. Августина, који се родио у IV в. од незнабошца — оца а матере хришћанке, по имену Монике, ми видимо борбу сујетнога свијета са безсмртнијем духом. Човјек уман, познат као први говорник и учитељ говорништва, који је служио једино својим тјелесним страстима, син незнабошца, коме није било ништа свето и ништа грјешно, у најбољем цвјету својих година и славе, наједанпут се одриче свега, што је прије било циљем његова живота, одбацује сву гордост, све нагоне грјешнога тијела. Сједећи под смоквом, Августин је лио горке сузе, желећи постати хришћанином

и мољаше Господа да му просвијетли грјешну душу својим словом. Наједанпут га изненади дјетињи глас, који му говорише: „узми и читај!“ Он се трже и не опази никога, али му поглед застаде на књизи, што поред њега лежаше. Отворив књигу прочита ријечи из посланице св. ап. Павла к Римљанима (13, 13—14): „да ходимо поштено као по дану: не у ждерању и пијанству, не у блуду и нечистоти, не у свађању и зависни, него се обучише у Господа нашега Исуса Христа, и тијелу не угађајте по жељама“. На томе је завршио читање и више му није било нужно. За читања наведенијех ријечи ушла је у срце његово благодат Божија, све сумње у истину хришћанства ишчезоше. Забиљеживши то мјесто св. Писма, Августин заклопи књигу, оде к своме пријатељу Алимпију и приповједи му што се догодило. Алимпије рече: „слабога у вјери примаште лијепо, да се не смета савјест“ (Рим. 14, 1.). Оба друга одоше за тијем к матери Августиновој и приповједише јој све. Побожна Моника с радоснима сузама захвали Богу. Није се узалуд она мучила и бринула. У септ. 387. год. Августин се крестио, али се за крштење спремао три мјесеца, у самоћи код свога друга Верекунда, не далеко од г. Милана, гдје је живио, велико свјетило цркве Христове, св. Амвросије. Тамо је — с матером, сином Адеодатом, братом Навигијем, Алитијем, Лиценцијем и Тригетијем, од којих су ова два пошљедња били његови ученици, и са своја два стрица — Августин проводио све вријеме у читању св. Писма и религиозним беседама. Ко је познавао прије ватренога, похотљивога Августина, сад га није познао. Мјесто говорништва, којим се је прославио, он је у вријеме, кад није имао религиознијех вјежбања, бавио се заједно

с матером господарством, радио је својим рукама, да код гостољубивога свога друга не једе хљеб бадава. А тако су радили и други. Јутром рачо сви би устајали на молитву. И за вријеме одмора и за вријеме рада разговарали би се о светијем предметима. Августин није имао доста дана, већ је и по цијеле ноћи непрестано читао, уехићен псалмима, које је пјевао из дубљине срца. Тешко је представити радост матери његове Монике. У животу свом није ништа тако жељела, него да види незнабошца сина свога учеником Спаситеља, слаткога Исуса. Сви они дани и недјеље бијаху њој једна захвална молитва. У ње је био и дубоки ум, коме су се сви дивили. Једанпут у разговору запита неко, како се слаже зло у свијету са Богом уређеним поретком, или оно нарушава тај поредак? Мушкарци и сам учени Августин не могоше на то одговорити, но Моника рече: „може бити у свијету што — шта и изван поретка, јер зло, које постоји, не може бити дјело Божије, но промисао Божији није оставио зло у нераду, већ га је потчинио вишем поретку, који му одговара“. „Могло би се рећи: рат је зло, но он је потчињен своме поретку, — свјетској историји, од које долази добро. Мачем и огњем потребно је често освојити предјеле, да се може у њима поснјати хришћанство и просвјета“. У овакијем разговорима пролазило је вријеме члановима тога друштванца. — Августин се одрекао плаће, коју је примао као учитељ говорништва, па и својих материјалних дјела, која је у незнабоштву написао. Године 387 оде он у Милан. С њиме су били његов отац и син, који се желише крестити. Под руксводством пресвитера Миланскијех и самог св. Амвросија, Августин, и његови сапутници допунише своју просвјету хришћанскијем

истинама и достојнише се тајанствене куике св. крштења. Није могуће описати њихове радости, кад се приближавао дан велике суботе, и оне ноћи између суботе и свијетлога Васкресења, крстио их је св. епископ Амвросије. Августин пише о себи да је од духовне сладости, коју је окусио у св. крштењу, био цијелога живота свога сит. Прожививши неколико мјесеци у Милану, зажели Августин да се с матером и сином, и братом и другом Еводијем поврати у Африку, да живи мирно у мјесту рођења у Тагасту на славу Божију, и на своје и својих земљака спасење. Најпре одоше у Рим, а отуда у луку Остију, гдје су наумили укрцати се у лађу. Једанпут у Остији Моника са сином својим, стојећи код прозора и упријевши очи своје у прекрасни врт, што је пред њима лежао, баци духовне погледе у тајанствену област вјечности, у мјесто мирно, у мјесто мирисно, гдје допире свјетлост лица Божија. Предметом њезина размисљања и бесједе са рођенијем сином било је васкресење мртвијех и њихово погребјење. „О, сине мој!“ рече она, „на овом свијету нема више за мене ништа угодно! Шта ја сад овдје требам? Нада, у којој сам живјела, испунила се. Једина она држала ме овдје. Желила сам, да тебе видим Хришћанином, па да умрем. И Бог мој услишао је моју грјешну молитву. Ти си ступио у његову службу и сад си слободан од веза овога свијета. На шта још имам ја овдје тражити?“ Тако је говорила св. Моника, у дубокој љубави својој бринући се за просвјету не само сина свога, него уједно и његовијех другова, као да су и они сви били њезина дјеца. Петого дана последије тијех ријечи разболи се она. Болест је била на смрт. Августин је слушао њене миле ријечи и не могаше утјешити се. Опраштајући

се пред смрт своју са блискијем рођацима и знанцима, св. Моника, кад је запиташе гдје жели да је саране, одговори: „сараните ме гдје хоћете, и не брините се за тијело моје, за једно вас само молим, не заборавите ме пред олтаром Господњим, гдје били да били“. Блажена Моника умре у 56. год. старости своје. Августин јој заклопи очи, а Адеодат заплака. Еводије узе гусле и запева псалом 100-ти: „*Милости и правду шјевал; тебе, Господо, славим. Размисљах о пушту правом, кад би год дошао к мени, ходим у безазлености срца својега у дому свом*“ и т. д. Сви плакаху, но Августин није могао. Њему се чињаше да је то уврједа оплакивати такав блажен свршетак свете Хришћанке. Само за онима треба плакати, за којима је последије грјешног живота нужна жалост. Но тако говорише уста, а иначе говораше срце. И над гробом њезинијем није он плакао, него се молио Богу да му излијечи његово боно срце. Ноћу је натапао сузама свој кревет. Он је плакао због свог незнабошког живота и за оном, која му даде нови хришћански живот, за њезинијем трудима и подвизима.

Ми споменусмо живот блаженог Августина и његове матере у цијели, да дадемо свима матерама живи образац матере — учитељице, која је ставила за задаћу живота свога да обучава сина и да му уцијени у срце његово света благородна чувства.

Не може се порећи, да је и у српском пароду било и има увијек сличнијех светијех матерâ — учитељица, много подвизника у просвјешивању народа свјетлошћу Христове истине. Узмимо само „Србљак“ и књигу „Животи светих угодница и угодника Божијих“ па ћемо паћи не само многе угоднике и угоднице не само од српског рода и племена већ и

од других православних народа, који учине ријечима, писмом и дјелом без умора, да су служили свим својим умом и свима својим силама. Но наука Христова није још проникла све слојеве народа, а то понајвише с тога, што се међу множином добрих и побожних родитеља налази и такијех, који се не брину за просвјету своје дјеце. Дјеца, кад не виде код родитеља добра примјера, одрашћују често као дјеца незнабошка, а често још и горе. А колико има код нас лажнијех учитеља?! Духовни оци непрестано се туже на безбожност народа, која сваким даном расте, на његову равнодушност према цркви својој. По селима су цркве у недјељне и празничне дане празне, а људи остају код куће и одају се лијености или одлазе на сајмове и пијани се враћају кући у неко доба ноћи са таким виком, псовком, свађом, чега и код незнабожаца нема. Можемо ли се од дјеце такијех родитеља надати добром хришћанском животу? Један свештеник приповиједа нам, да је у својој парохији затекао обичај, да се дјеца крштавају облијевањем, по римокатоличком обреду, а не погружењем, по православному. Он је одстранио тај туђи наш обичај и почео је крштавати погружењем, по предању цркве наше и по обичају нашијех отаца. То се није свима допало, а само за то, што не знају обреда наше св. цркве. Има још и другијех ствари, које се догађају у цркви, а не би смјеле бити, тако: гласно разговарање у цркви за вријеме богослужења, улажење и излажење, пљување по цркви, смијех и друго којешта. Пита се: како то да у православном друштву има такијех дивљака? Одговор је кратак: од домаћег, материног васпитања. Она га је родила, радује му се; но сачувај Боже да би га ко укорио, кад учини касније

какву нечистојност. Зло и наопако. Дијете њезино не смије ни учитељ у школи казнити. Она га храни, пушта му све на вољу. Дијете се развија тијелом, но дух му заостаје. Дијете одрашћује, но ни мати а ни отац не научише га ни једну молитвицу, ни закону Божијем; у цркву га нијесу водили, код куће је слушало гадне ријечи и т. д. Од таква одгоја не може ни плод бољи бити, гдје мати не зна, а отац неће да дијете научи, да са тијелом напредује и дух. — Није така била св. Моника, мати Августинова. Њезин муж Патрикције бијаше незнабожац, човјек расијан, који не хтједе ни да чује што за Хришћанство, јер би оно сметало његову расипну животу. Дјеца његова видјела су код њега најгадније примјере, но мати их је потајно савјетовала и учила не само ријечима, него и својим светим животом. И премда је Августин живио у највећем искушењу и живио грјешно, ипак сјеме Хришћанства, које посија добра мати у срце његово, није пропало, већ је расло, док није процвало чуднијем цвијетом његова обраћења. И учитељица његова мати — Моника доживјела је ту срећу да види и синове своје, и жестокога прије мужа свога у крилу Христове цркве. Ево, ко треба, да је прва учитељица: свака мати! Не користи говорити оцу и матери; не треба сада учити дјецу, школа је за то, да се науче свему. То није добро. Школско васпитање не може никуда замијенити домаћега васпитања. Читајући историју развијех великијех људи, дознаћемо, да је темељ њихове касније величине положила обично мати, у чијој је руци не само тијело но и душа дјетета. Мати учи дијете већ у првом узрасту — чим се почну будити прве искре самосвијести — да ручицом својом направи на себи знак часнога крста, да

скрсти ручице, да пољуби икону Спаситељеву и другијех св. угодника, који красе дом побожнога Хришћанина, да никад не легне и не устане без крета, — мати усађује у невино срце дјечије, како треба љубити Бога, како треба поштовати Њега и Његове светитеље, како се треба захвалити за сва добротинства, — мати учи малишане, ко је био Спаситељ, да је Он — Син Божији, који је сишао с неба ради нашега спасења и да просвијети свијет, — упућује их, што је свето и богоугодно, што је grijех и одурно пред Богом, — и све то пада на плодну земљицу, на примљиво срце дјетиње, и све то, чему их научи мати у прве дане живота, остаће свето и неће се заборавити до смрти. И дође ли дјечачић или дјевојчица из родитељске куће у туђу кућу, у туђу земљу, међу туђе људе, и нађе ли зле, некварене, грјешне, и гаднога владања људе, неће се саблазнити, свуда ће га пратити и чувати његова вјера и кад се нађу у злу, чуће глас материн: не слушај, не заборављај моје науке, држи се истине, држи се Божијег закона, — и добра дјеца остаће увијек добра и у највећем искушењу.

Похвална је наука оца и матере за своју дјецу и за своју породицу. Но има наука виша, општехришћанска. Хришћанин је у опште дужан да буде свјетлост свијету; он је дужан да учи, гдје треба поуке, да би оне, што се уклањају од Божијих заповиједи, обратило на пут истине. Учитељ учи у школи дјецу свако корисно знање, но не учи само он, већ и ученици хтјели не хтјели уче један другог. Тупљи ученици гледају на даровитије и труде се да им подражавају, а ови по каткад и изван школе радо поучавају слабије. То бива и у друштву људском. Има Хришћана, који лијепо воде своју кућу,

који тако утичу на друге и паметном ријечи и лијепијем примјером. Они нигда не пропуште богослужења, с њима иду у цркву и њихова дјеца и слуге. Њих нико не види у крчми, у кућама њиховијем влада свети мир. Тамо је марљивост, чистоћа, у опште примјерно господарство. Просјак не одлази с њихова прага без комадића хљеба, а који треба савјета, увијек га нађе. Непристојних ријечи нико не говори у њиховој кући. Многи таки самоуци научише се читати; у доколици читају они корисне књижице, поју црквене пјесме, воде разговор о унапређењу господарства, начеларства, воћарства и т. д. Како је лијепо, како је угодно живјети у сусједству такијех људи! Њихов примјерни живот права је поука за друге, који се колебају у вјери. Они су схватили високи смисао црквене науке, усрдно слушају проповиједи; св. литургија највеће је за њих уживање. Добри људи воле их, поштују и слушају, а зли их се боје и исправљају свој неразумни живот. А примјери и поуке таких примјерних Хришћана олакшавају труд духовнијех пастира у искорјењавању неразумног сујевјерја и пагубнијех порока, који подгризају у клици живот епископага народа као што су пијанство, крађа, лијеност, равнодушност према вјери и цркви, непоштовање старијих, невршење својих грађанских дужности и многи други. Тешко општини, гдје нема ни једног просвијећеног човјека, који би и друге могао својијем примјером проевјећивати. А колико ли је такијех општина, Боже, Боже!

Погледајте, како ружно изгледа таково мрачно село! Куће су — већијем дијелом колибице; у некијем нашијем крајевима граде куће од влетара и брвана, те их само изнутра измажу блатом — а не окрече, — а кров је већином сламом

Упокривен; врата су уска, да кроз њих једва се провући можеш, а прозори су папиром излијењени; те колибице изгледају као да су у пустињи, ни лијепе, тарабе, ни плота; у соби је пусто, ни уредна стола, ни клупе, а о икени ни говора; само се у јесен може видјети на столу по који хљебац, под креветом је кромпир, неколико лончића и по која здјелица, — ето то је цијело имање. Дјеца су само у кошуљи зими и љети. Народ изгледа смркнуто. Мушкарци се клоне посла, држећи да је срамота радити, једине жене треба да раде и да се за све брину. Цркву полазе ријетко, само на веће празнике; за вријеме проповиједи излазе из цркве. Покажи им пут к срећи, онда си им непријатељ. Треба одмах и неизоставно лијечити зло, уносити међу њих свјетлост науке, и она ће учинити своје, премда лагано, али ће учинити, јер још има старијех људи, који нијесу искварени, а има и младежи, која жедни за свјетлошћу. Највише је покварена младеж средњега узраста. „Мислећи да су мудри — пољудише“. Мјесто побожног хришћанског живота, они завољеше љеност, ружне обичаје, славољубље, оставивши рад, правственост, смјерност, многи оставише шта више и цркву, као да у њој нема свега онога, што води човјека к земаљском и загробном животу. Мјесто тога, да разумно воде кућу своју и gospodarство, да буду од користи цијелом друштву, они почеше примати не врлине, већ пороке виших слојева друштва, а наиме: равнодушност према вјери, јавну безбожност и гадне обичаје. Прије не би нико чуо, да се који сељак карта, а сад је картање прешло некима у страст и раскућава многе. По некијем кућама виђа се поћу свјетлост у соби, не ради посла, не ради читања кориснијех књига, већ

ради страсти, да се проигра на гадан начин новац, често крвава заслуга материна. Ту болест може излијечити само вјера, која продре у срце човјека. Ево гдје је нужно да буде сваки човјек учитељем, и да не оставља у гријесима своју заблуђелу браћу. Ево за што је нужно вријеме одмора испунити читањем богоугодних и корисних књига, да се проводи вријеме „у псалмима и појању пјесама духовнијех“, у разумнијем разговорима о господарству, о побољшању земље и вођарству, пчеларству, у опште о разумном раду човјека. Истину да кажемо, не треба се чудити, што се појављују међу народом такви пороци. Он је неизображен с тога, што му није нико показао, да може бити боље. Зими и у опште докдно вријеме досадно му је, па за то иде у крчму, и не сам, већ гледа да заведе још кога. Но о чему се тамо разговара? О томе што иде у прилог ђаволу и његовијем слугама. Друго је то, кад би у селу била читаоница, камо би, да избјегну дуго вријеме, састајали се људи да напитају душу религијозно-поучнијем књигама и часописима, гдје би се могло читати, да и неписмени чује, и о бољем господарству, о трезноћи, примјерном животу.

Зар не би било боље, да се у сваком селу отворе „вечерње школе“, па да сељаци, мјесто да иду у крчму и пјевају гадне пјесме, долазе и слушају, што би им читао свештеник или учитељ, или други који писмени члан? Тако би опустиле крчме, карташнице, а напунила би се црква и школа. Српски је народ музикалан и воли појање. Лијепо би било, кад би се и на тима састанцима учило и црквено појање и народно пјевање. Сваке вечери требало би један сат неизоставно посветити црквеному појању, да не поји у цркви једини само појац, или

њих неколицина, већ сва црква. Треба, браћо, да се сјетимо, да је ово вијек свеопште просвјете. Прошло је оно вријеме, кад је сељак морао бити у тами, јер нијесу школе биле посијане тако густо као данас. Данас се брине и државна и духовна власт о просвјети средње и ниже класе народа. Државна власт а негдје — гдје је могуће — и сам народ, подиже школе, а духовна власт налаже свештенству и учитељству, да уче дјецу науци вјере и пјенију црквеном. Сељак, просвијећен у духу своје свете православне цркве, није више незналица, који слупа сваке глупости, већ је то — прави син православне цркве српске. Куда год погледаш по широком свијету, свуда се народи просвјећују свјетлошћу Христовом и почињу живјети новијем животом.

Сваки час се чује и чита, да је по која стотина иновјераца примила свето православље. У западној цркви био је обичај покорити народ силом и насилно их крстити. Такав дух не постоји у нашој православној цркви, у којој влада дух кротости и братољубља. Кад је Христоф Колумб открио Америку, освојише Шпанијоци најбогатије крајеве огњем и мачем, убијајући домородце, који до њихове навале живише спокојно, мирно и сретно: стадоше их злостављати и мучити, а ко не би хтио дати откупа ни предати се, тај би био жив на ломачи сажежен. Бјеснило освајача тако је било велико, да су их дивљи домородци сматрали дивљацима. Кад су једнога главара људи црвене коже, који се не хтједе драговољно предати, метнули на подигнуту за њега ломачу и рекли му: предај се и крсти се, поклониће ти се живот и спремањено ће ти бити блаженство у рају, он је запитао: а хоће ли и тамо у рају бити таквих бијеснијех бијелијех људи? А кад му

одговорише, да ће их тек тамо бити највише, он им одврати: „кад је тако, онда ја волим изгорити на ломачи, него живјети у таком рају, гдје ће бити дивљи бијели људи“. Међу онима, који су гледали та варварства, био је млади католички свештеник Вартоломеј де — Лас — Казас. Још прије, гледајући разбојства и отимачину шпанолскијех чиновника, потакнут хришћанским племенити осјећајима, одлучи он да буде анђеоски чувар и учитељ тога несретнога народа. Он оде у Шпанију и изрази, да се томе народу признаду њихова људска права, и цео свој живот посвети апостолској служби. Као што дјеца окружују најбољег оца, тако и дивљаци окружаваху њега, гдје год би се само појавио и сматраху га послаником небеским. Но непријатељи га узастопце пратише, бојећи се њега, као мужа света и човјека од ушлица, који је добио власт, да кривце због варварства казни. Но баш и не можемо назвати те народе варварима. Мексиканци бијаху просвијећени и без Јевропејаца. Они имађаху уређене градове, код њих се развијаше вјештине, проваласци, па и наука. Међу њима бијаше и астронома, који су знали кретање тјелеса небеснијех и њихова годива разликоваше се само за $2\frac{1}{2}$ минута од бројања нашијех астронома. Пана Павао III морао их је признати за „разумна бића“ и одредио је да им се даду свете тајне. Све је то пошљедица неумрлога учитељства и заузимања Вартоломеја де — Лас — Казаса, просвјетитеља американскијех индијанаца. Измјеривши ногама својима за вријеме својега апостолства простор, који је дванут већи од површине земаљске кугље, послје неуморне борбе с непријатељима, послје страдања душевнијех и сваковрсне оскудице, престави се он 1552. г., у 92 години свога много-

трудног и за милионе људи спасоносног живота, у свом манастиру, близу Мадрида, не примивши ни сана епископскога, нити у опште никакве награде, којима га хтједе обасути краљ и влада.

Код нас је хвала Богу слобода у сваком погледу. Ми можемо исповиједати слободно свету вјеру православну и народност српску, али још влада по гдје гдје сиротиња душевна, тама незнања, у којој живи на хиљаде наше млађе браће. Они очекују свјетлости и, хвала Богу, већом и племенитијом свјетлости него прије свијетли сада црква и школа и поука добријех људи има пространо земљиште за неуморни рад. Само у учењу не заборављајмо ријечи Боговидца Мојсеја: *„И нека ове ријечи, које ти ја заповиједам данас, буду у срцу твојем, у души твојој; и често их напомињи синовима својим и говори о њима, кад сједиш у кући својој и кад идеш путем, кад лијежеш и кад устајеш“* (Второз. VI. 6—8).

20. Мирољубивост.

Међу блаженствима, која је Спаситељ наш Исус Христос показао човјеку налази се и мирољубивост: *„Блажени мироотворци, акв тин скінове Божји нарекѣтса“*

Мир (одеуство сваког непријатељства према кому год) велики је Божији дар, велика је срећа. С тога је још у давна времена ушло у обичај особито код источнијех народа, поздрављати један другога са жељом мира. Спаситељ је заповједио Апостолима, да, улазећи у куће ради проповједи, поздраве укућане са миром (Мат. 10. 12). Прије одласка свога к Оцу небесному, оставио је он људима мир свој (Јов. 14. 27), а миром је поздрављиво мисле ученике своје послје васкрсења (Јов. 20, 19). Већ то једно доста је, да се види, како је важан по човјека

мир. С тога вије ни апостол Павле узалуд непрестано говорио хришћанима: *„ако је могуће, колико до вас стоји, имајте мир са свијем људима“*. (Рим. 12, 18). Јао! људи не слушају заповиједи светијех. Погледајте на живот људски, колико је ту непријатељства, колико уврједа ближњега, колико тврдокорности, гонења и страдања! Укротити лава и тигра — лакше је, него хрђава човјека. Подај му хљеба, он ће се бацити на тебе каменом; за лијепу ријеч он ће ти платити клеветом, и укаљаће твоје добро име. Још за вријеме земног живота Исуса Христа били су зли „породи аспидини“ (Мат. 12, 34) и апостол Павле тужи се у својој посланици Тимотеју (2. Тим. 4. 14) на Александра, „ковача“, који му много зла учини. Апостол савјетује Тимотеју да се и он чува од њега, за то му и пише: *„ако је могуће“* имати мир са свима јер је држање мира често немогуће. А за што? За то, јер сваки човјек не зна владати над својим страстима и допушта да ове владају над њим. Има природâ, које постојно траже напасти, не могу живити мирно. У мојој парохији био сам свједоком страшне свађе између два сељака. Љубопитљив, шта је узрок њиховој свађи, дознадох: свадљивци бијаху рођена браћа, отац њихов примјеран хришћанин и добар господар, васпитао је своја два сина у страху Божијем, у његовој породици владао је свети мир Божији. Синови се оженише и отац, знајући њихову мирну парав, пред смрт своју у духовној опоруди раздијели међу њих своје имање по полак. Три године живише браћа мирно, но четврте године млађи брат стаде пијанчити и чинити старијему брату разне пакости за то, што га је овај подејећао на опоручу очеву да живи тријезно. С ракијом усели

се свако зло; настаде свађа, тучњава и немир. Старији брат бијаше врло стрпљив, но кад пакости пријеђоше границу, изгуби и он стрпљење. Млађи брат продаде Јевреју своју половину куће и половину гувна. Јевреј пријави своје право на куповину, но старији брат не пусти га ни у дворшпте. Дође до парнице и ова се вођаше шест година. Суд не даде да се руши кућа, али пресуди да се дијели „гувно“ и штагаљ. Треба знати, да се парнице не свршују тако лако, јер их адвокати завлаче. Тако је било и овдје. Адвокати узеше све, и обадва брата тако осиромашине, да су морали продати очинску земљу. Старији брат у најбољим годинама полуди од туге и жалости. Нико их не могаше измирити због неодољиве злобе млађега. Мир се не поврати у ту кућу, док пијаница не изгуби сво своје имање и оде к Жиду за слугу а жена с дјецом — у бијели свијет.

Така је моћ страсти гњева.

Желимо ли ми (а има ли кога ко не жели?) да живимо са свима у миру, треба прије свега да се научимо чувати мир у нама самима, т. ј. научити се, да се ничим не узнемирујемо, већ на све да гледамо с хришћанскијем спокојством. Како често видимо, да се добри сусједи, који су увијек живјели у миру, због најмањег и врло незнатног случаја погрђују најгаднијим ријечима, због дјетета или због каквог пилета, и увијек нарушавају свети мир. До тада добри сусједи не похођају више један другога, ако су сретну не поздрављају се, у несретнијем случајевима мјесто сажалења и помоћи изражују своју злурадост и, што је врло често, на саму исповијед иду с гњевом у срцу на брата својега, и на самој смртној постељи не кају се. Бива још грђе: гњев родитељски, као нашљедна зараза, прелази с кољена на

кољено. Има хришћана неправославнијех, код којих ма каква увреда вуче ужасну освету; гоше непријатеља на сваком кораку, докле га не убију. То је позната богопротивна нехришћанска „Vendetta“ (освета), коју многи често на смртном одру оставља у нашљедство сродницима и пријатељима својима. Код југославена, Срба, Хрвата, на против постоји обичај „побратимства“, т. ј. савез двају или више пријатеља, који се један другом заветују, да ће своме побратиму бити на руци у свему и, ако буде нужно, не пожалити ни свога живота. Побратими и њихова дјеца сачињавају као једну породицу, помажу један другом трудом својим, имањем, бране свуда част и славу ближњега. А што је у самој ствари цијело Хришћанство, ако не свеопште побратимство, свеопшти мир, свеопшта љубав у име Христа, началника мира, Човјекољупца?!

Ко зна обуставити своје страсти, ко, тако рећи, закључи мир са самим собом, тај ће прије свију признат бити мирољубивим према другима. Гдје живе људи, тамо бива свађе, тамо је нуждан и суд. Ево гдје треба да се испуне ријечи Христове „*Благо мирољубивима, јер ће се силовима Божијима назвати*“. Ми сами треба да никога не раздражујемо, никоме да не досађујемо, не изазивамо свађе, већ да са сваким живимо у љубави, да никога не вријеђамо, напротив, као што учи св. апостол Павле: *чаићу један другога већег чинише*“, па и кад нас други увриједе да будемо стрпљиви, снисходљиви, спремни да опростимо уврједу и да не враћамо зло за зло, већ добрим да побјеђујемо зло. Узвисите се на висину истинитога Хришћанина, незаборављајући молитве, које дневно молимо: „и опрости нам дугове наше, као што и ми праштамо дужницима нашим!“ А ако видимо

Удје се други свађају, не говоримо: нека се свађају, шта нас се они тичу? — већ настојмо да познамо узрок њихове свађе и ако је могуће измиримо их. Врло се често примире такви и како нам годи назив мирољубивије, који ће се назвати синовима Божијима. А ако нам са искренијем нашијем ријечима не пође за руком да их измиримо, а ми се онда помолимо за њих Богу, да им пошаље милост своју и омекша срца њихова.

Постоји код нас обичај, да нико не може приступити св. исповиједи и причести о Ускреу, које с ким у свађи. Посвађани обично заборављаху у свето вријеме поста сву уврједу, пружају један другом руку и у знак измирења пољубили би се и тек би онда ишли на св. исповијед. Сјећајући се ријечи Спаситељевијех о жртви, која се приноси на олтар, да она није Богу угодна, ако онај, који ју приноси, има у срцу мржњу на брата својега и да би ејетивши се да је у завади с ким, оставио жртву своју и отишао да се измири с братом, — дужни смо ми опростити свима од срца њихове уврједе, и тек онда ићи и измирити се с Богом. Но не догађали се међу тијем често, да по неки Хришћанин, живећи у завади с ближњим својим, без претходнога измирења с њим, приступа к исповиједи, и на питање свештеника, да ли се је он помирио с братом својим, извињује се: не могу ја ићи к њему, да се измирим, јер ја нијесам њега, већ он мене први, уврједио, или — ја сам старији од њега, он треба да к мени приђе, а не ја к њему. Не, браћо, така извиња није ништа друго, већ скривена злоба, која треба да је далеко од хришћанскога имена. Ако је ближњи твој први дао повода свађи, зар нијеси дужан и ти као и он тражити прилику, да му пружиш руку, забора-

вивши на уврједу? Ти ћеш поћи к њему, и збацићеш тешки камен са срца свога. Ако је твој противник млађи од тебе, ти, као старији, буди паметнији, реци му, да си дошао к њему за то, да с чистом савјести примиш Тијело и Крв Господњу.

Настојећи да живимо у миру са свима, тиме се старамо и о сопственој нашој срећи. Ништа није пријатније од мира у кућама нашим и са свима, који су око нас ближе или даље. Више пута видимо биједнога човјека, који горко заслужује кору хљеба, но погледајмо га, и он је весео и сретан. Он нема ни једног непријатеља, у биједној кућици његовој влада мир. Сама једноставна храна и чиста водица чува његову снагу и здравље, сан га кријепи; он устаје с вјером у Божију помоћ, моли се искрено, смјело узноси поглед и срце к Богу, јер га савјест његова не кори ни због чега и у души је потпуно сретан. Но подај другоме милионе који има зло срце и тражи свађе, па га питај, је ли он сретан, и за стално ћеш добити одговор негативан. Несита душа страда од постојане бриге да још више угоди мамону на поштен или, све једно је, на непоштен начин, и премда се тијело ваља по свили и самету, душа му страда у адском огњу, који одгони сам са већа његовијех. Жалосно је, кад нема код човјека мира у срцу! Тамо обично нема ни домаћега мира, него је сумња, завист, злоба, пакост. Сама најизбранија јела и сама скупоцјена вина на раскошнијем столовима не могу одагнати унутрашњега црва, који разједа срце његово.

Само овај, који има прави мир у себи самом, жели то благо и другима. Свето Писмо препуно је жеља мира свима онима, који вјерују у Христа, Началника мира. „Слава и част и мир свакоме који чини

добро“, пише апостол Павле к Римљанима (2. 10). „Како су красне ноге онијех који доносе глас за добро“ (Рим. 10, 15). „А Бог мира са свима вама“ (Рим. 15, 33). „А Бог мира да сашре сатону под ноге ваше скоро“ (Рим. 16, 20). „На мир дозва нас Господ Бог“ (1 Кор. 7, 15). „Не Бог, Бог бине, него мира“ (1 Кор. 14, 33). „А даље, браћо, радујте се, савршујте се, ушјешавајте се, једнако мислите, мир имајте: и Бог љубави и мира биће с вама“ (2 Кор. 13, 11). „И мир Божији, који превазилази сваки ум, да сачува срца ваша и мисли ваше у Господу Исусу“ (Фил. 4, 7). Мир Божији желели су вијернима и други свети апостоли, као највеће земаљско добро, од чега нема за човјека ништа драгоцјенијега.

Но ма како да је скупоцјено благо мира, ипак има у људском животу случајева, да се, поред најискреније жеље, сачува мир, показује немогућим. Ни лупеж, ни разбојник, ни паликућа, ни клетвопреступник, ни клеветник, ни пијаница, који одбацују закон Божији и само траже zgodnu прилику да натруне ближњему, нијесу у стању да пруже руку к миру. Такове нећеш задобити лијепом хришћанском ријечи, коју они осмијавају, они се, као и неразумна животиња, боје само батине. И сами хумани народи не могу да да не казне преступнике, да их учине нешкодљивима за људско друштво. Тешко је на свијету живити с људима, који одричу нашу светињу, цркву Божију, који цступају из ње и војују против њој, забрављајући, да су за све, што они знају, обвезани само цркви — матери и просвјетитељици нашој. А данас их има доста, коју вријеђају цркву и папуштају вјеру својијех праједова. Не устајати против таквијех заблуђелијех синова значило би, оставити отворену рану на тијелу. Св.

Јован Злауоуст пише за такве људе, да ће се „мир само онда учврстити, кад се оужени одсијеку, кад се завадљиво одијели. Јер и љекар само ће онда спасти дијелове тијела, кад одсијече од њега неизљечиви дио, и начелник ће повратити мир, кад једномишљенике, који зло снују, расприши. Јединство у мишљењу није увијек добро: и разбојници су сагласни“ (Злат. на Мат. гл. 25).

Заволимо мир, да заслужимо високо име синова Божијих! Пођимо стопама Спаситељевијем, који нас је научно својим примјером праштати све уврједe. Миримо оне који се свађају, колико је могуће, а за оне, који мрзе мир Божији, молимо се, да се обрете на пут правде!

21. Јунаштво.

Код свију народа сматрало се јунаштво највећом врлином. Оно се састоји у томе, да је човјек желећи достићи највиши циљ, готов на сваки рад, запреке, ничега се не плаши, ни за губитак својега имања, ни за свој живот, носећи га радо у борбу с непријатељима. Код незнабожаца сматрало се за највећу част, изгубити главу на бојном пољу за отаџбину. Захвално потомство подигло је таким јунацима споменике и поштује њихов спомен, а кат-кад су, шта више, и обожавали своје јунаке.

Из незнабошке древности биљежимо само два примјера необичнога јунаштва, којима се прославише претци једновјернијех нам Грка. Грци су били мали народ и раздијељен је био на дијелове, независне један од другог, који мораше издржати навалу многобројне персијске војске при Дарију. Године 490. до р. Хр. дође до боја између ова два народа на пољу Маратону. Када је малобројна грчка војска увидила безбројну перзиску силу,

хтједе бјежати, но вођа јој Милтијадес рече: „Грци! не бјежимо, већ сви једнодушно дочекајмо непријатеља. Ви сте дужни да спасете слободу и част Грчке“. Ријечи те распалише Грке на необично јунаштво. Они ударише на непријатеља, који, не гледећи на јачу своју силу, поче узмицати и спасавати се на лађе. У луци заметне се на ново жесток бој. Грци хтједоше отети лађе и спалити их, а Перзијанци бранише их јуначки. Много се перзијанске крви тада пролило и Грци отеше неколико лађа. Појави се необични јунак *Кинегирос*. У мраку, кад се непријатељска лађа отискивала од бријега, задржа ју он руком; Перзијанци му је одсекоше сјекиром. Он ухвати лађу другом руком, по и њу одсекоше. Но он задржа лађу зубима, уздајући се у помоћ својих другова, но и глава му паде под сјекиром.

За десет година послвије пораза Перзијанаца на Маратону, син Даријев, Ксеркс, обнови рат с Грцима још с већом војском. Скоро два милиона војника крене се преко саграђенијех мостова к обалама Тракије и, прешавши Македонију и Тесалију, зауставише се у кланцу Термопилском, тражећи пут у равницу, гдје је под војводом Леонидом сабрана чекала шака грчке војске. Нађе се издајица Ефијалт, који подмићен, показа Перзијанцима пут, те ови нападоше са двије стране грчке јунаке. Борба бијаше ужасна, у којој падоше сви Грци са јуначким својим вођом, а не дадоше се живи у руке непријатељу. Но поред свега тога, Перзијанци не освојише Грчке. Њихову флоту спали Темистокле под Саламином, а Павзаније и Аристид разбише им војску, и Грчка остаде слободна.

Како су велико јунаштво показали и Срби у борби с непријатељима, пока-

зује српска историја од најстаријих па до најновијих времена.

Но јунаштво се показује не само на бојном пољу, гдје се крв лије. Може бити јунаштва, често већег, и у духовном свијету. Побједити унутрашњег непријатеља, сопствене своје страсти, потчинити тијело под власт духа, жртвовати своје земаљско добро ради добра ближњих и устрајати у такима подвизима до краја живота, — то је јунаштво, које стоји на истој висини са јунаштвом на бојном пољу. Представите себи човјека, који је од младости своје привикао се на раскошан живот, коме се клањало на хиљаде људи и вршили његове заповиједи, код кога је сваки дан доносио нове раскопи, нове веселе пријатеље, измишљене скупоцјене гозбе, и на један пут тај најразмажени човјек одриче се свега и тражи насладе више врсти — у молитви, у посту, у служби ближњима својима. А таквијех примјера бијаше доста у Хришћанству. И у свагдашњем нашем животу колико видимо примјера јунаштва у борби са ужасном судбином. Свето Писмо прича нам о страдањима Јова, о његовом јунаштву, с којим је сусретао све ударе судбе. Такијех Јова било је у сва времена, има их и данас, који не могу да одану од развијех страдања. Најњезжније чувство љубави веже родитеље с дјецом; ради дјече жртвују они све и њима се веселе више, него икаквом благу овога свијета. Како је јунаштво нужно такијем родитељима, који одхрањиве до десетеро дјеце здраве, у страху Божијем, у побожном животу и, кад мисле да су на врхунцу земаљске среће, виде, како немилосрдна смрт граби једно дијете за другим, већ одрасле. Зар мало треба јунаштва ту, да се поднесу слични ударци судбине и да се не поколеба у вјери у Бога, који шаље

таке ужасне крстове! Зар је мало јунаштва нужно жени, којој је суђево, да има рђава, неморална мужа, пијаницу, карташа, разоритеља породице! А има и такијех жена и матера јунакиња, које ради љубави према дјецци поднашају све ударце судбе, погрде и батине и не напуштају своје свете материнске дужности? Зар мало има у свијету саблазни и какво је јунаштво често нужно несретној дјевојци, која падне у руке грјешника, да спасе своју невиност и част? Какво јунаштво показиваху први Хришћани за вријеме крвавијех гонења? „Поклони се идолима, одреци се Христа“, говорише

мучитељи, „и живићеш сретно“. Но Хришћани не слушаше замамљивијех ријечи и претпостављаху сваке муке срамном одступничком животу, и мирно иђаху на ломаче и циркусе, да их растргну гладне дивље звијери, или се подвргаваху још љућим дуготрајнијим мукама, остајући вијерни Христу Спаситељу. И нама је у нашем животу нужно јунаштво, којим треба да смо наоружани проти сваком непријатељу, који напада на наше достојанство, нашу част, нашу истину хришћанску, сјећајући се ријечи св. апостола Павла: „*Пазите, стојте у вјери, мушки се држите, утврђујте се*“ (1. Кор. 16, 13)

ГДЈЕ ПОЧИВА БЛАГОСЛОВ БОЖИЈИ!

II. писмо уреднику „Б.-Х. Источника“.

Возљубљени у Христу брате!

Дозволи ми, да ове ретке напишем Хришћанину.

Хришћанине!

Јеси ли у скромној колеби? Јеси ли срећан у породу? Јеси ли задовољан богатством? Почива ли на теби божји благослов?

— Ако си у колеби и Спаситељ се родио у простој цештери. Мјесто свиле и кадифе повијен је био у прости пелене, а положен у јасле на чисту сламу; ако имаш дјечице, хвали Бога, који ти их је поклатио, који те је обрадовао. Дао ти је утјеху у старости. Не презири Хришћанине, ни једнога од малијех. Христос вели: „Гледајте да не презрете ни једнога од малијех“ (Мат. 18, 10). И „кад њима учините, мени сте учинили“ (Мат. 25, 40).

Ако си сиромашан у новцу и имању, не очајавај Хришћанине. И, Христос се родио од сиромашне дјевојке, а да би раширио боље науку еванђелску, изабрао је из људи дванаесторицу сиромашнијех рибара, да и тијем покаже свијету, да није само богат онај, који располаже многијем новцима; јер шта су новци? — Проста употреба људска и за њима се само људи поносе...

Зар би злато било скупо, да му људи цијену не дадоше?!

„*Тешко је богату ући у царство небесно!*“ вели Христос. А, ево за што: Многи богаташи, имајући силне новце, живећи у свакој раскошности и не помишљају, да ће им доћи задњи час, и не надајући се, да ће доћи господар њихова имања и живота, да их пита: шта су учинили? — Јесу ли гладне нахранили, жедне напојили, голе заодјели и сиромаше ублажили? Љубећи свјетску сујету и раскош, не пада им на ум Бог, ни правда... Живе и раде, како сами хоће, свијет гледају са висине, а потребне не удостојавају милошћу, да их ма и лијепо погледају, ако не шта више.

— „*Врједноћа је маши среће; — срећа се брже обрће, него воденични камен; — ко свагда на тврдој постели спава и на камену му је мекано; — што је поштено, најдале шраје; — висина човјека у несвјести баца; — ко у злато гледа, очи губи; — шрање не помаже, кад није на правом пушту; — сладак напишак, често се грко плаћа; — и на малу јаму, може се небо видјети; ко се на добро дрво ослања, има добар лад; — ко се сам овцом начинио, онога ће и најпослије вуци изјести; ко свагда пред се гледа, неће поспр-*

нуши, — добра сиранишница није заодња; златан покровац магарца не чини коњем; — ко по леду игра, лако ће поклизнути; — многи носе на својим леђима врећу, а свог брата магарцем назива; — али ће мене сам Бог разумјети!“ вели стари Санчо Панса у Рабенеру. За то Хришћанине! И, ако си сиромашан новцем, буди богат у срцу и души. А, ако си сумњао, да на теби и твојој колеби, не почива божји благослов, преварио си се! Бог није горделив, он воли све људе: и сиромаше, и богаташе... Сви смо ми дјеца божја и Он жели свакоме срећу. Како но су рекли наши стари? — „Своја су дјеца мила! Обрежи по ком било прсту боли, тако и то“.

Богу није драго, кад види међу људима развратност и разна неваљалства; а за то смо постављени ми свештеници, да вас поучавамо, драги Хришћани! Да вас напутимо, да истину говорите; да вам омилио и засладимо божије ријечи, који љуби праве синове своје и шаље им свој очински благослов...

Шта су сва блага на земљи, према твојој срећној породи, сиромашни Хришћанине? Како је задовољство у *царева, кралева и кнежева*, према твојој скромности и задовољству, сиромашни брате? Да ли ико осјећа толику радост и весеље сиромашни Хришћанине, као што осјећаш ти, кад видиш да си изродио срећан пород? То је твоје благо и највеће богаство сиромашни човјече! Кога више занесе небесно миље, од тебе сиромашни Хришћанине, кад се побожно молиш свемогућем Богу и кад у молитвама приносиш топлу хвалу и славу Оцу свега, — што те је за данас наситио и нахранио небесним благом; кад се у молитвама молиш, за срећни живот, своје невине дјеце?... Ох! да ли још и чије срце умије и зна, боље од тебе благодарити создатељу васељене, кога ти позиваш у помоћ, у сваком раду твојој? Он ти је на уму свагда и

на сваком мјесту. Па не реци Хришћанине, да си сиромашан. Не брате, — не!

Ти си богатији, него што су многи богаташи; задовољни си и радоснији, него многи великаши! Па и ја ти велим: имај свагда на уму Бога; јер без њега све престаје...

Поштуј Хришћанине, своје свештенике и учитеље! који раде о срећи твојој, — који ти у сваком раду казују, како ће боље бити за тебе.

Поштуј Хришћанине све старије; поштуј све власти; јер нема праве власти, а да није од Бога... Покоравај се, према силнима и моћнима; не чини распре; јер свачија је сила за малена; али је најсилнији Бог, који ће дати награде — по правници свакоме, како ко заслужи

Сад, да ти још речем, гдје почива благослов Божји? — „Благослов Божји почива — прије свега, над твојим домом, сиромашни брате! Благослов Божји почива над добрим породом! Благослов Божји почива над онима, који истину љубе и творе! Благослов Божји почива над онима, који чине дјела милости душевне и тјелесне! Благослов Божји почива над онима, који љубе Бога и цара!

Благослов Божји почива над онима, који су богати духом! Благослов Божји почива над онима, који су милостива срца! Благослов Божји почива над онима, који мир љубе! И најпослије: Благослов Божји почива над онима, који љубе вјеру; који слушају свештенике и које прогону ради Христа. И, сви ти нека се радују, јер је њихова плата велика на небесима“...

Хришћанине! Прочитај с пажњом ово писмо, не ће ти од штете бити, а и написано је, да се користиш њиме.

Завршујући ове ретке, прими г. уредниче у знак оданости, и срдачан мој поздрав!

Фоча, 1894. год. Твој у Христу брат:

Мар. С. Поповић,
учитељ и ђакон.

СЕДМА СЕДМИЦА ПО ВАСКРСУ или НЕДЈЕЉА СВ. ОТАЦА.

У седму седмицу по Васкрсу светкује наша православна црква успомену 318 светијех и богоноснијех отаца првога васељенског сабора, који је држан у граду Никеји 325. године за вријеме царевања императора Константина великога. Овај знаменити догађај хришћанскога свијета је по-

бједа хришћанске вјере над незнабоштвом и аријанством. Велики збор пастира са читавог хришћанског свијета или цијеле васељене није се могао одржати прије, кад је владало незнабоштво, кад су Хришћане подвргавали жестоком гонењима и често им кратили да се сакупују и

ради самог богослужења. Но сада је Хришћанство у лицу првога хришћанскога императора Константина великога засјело на пријесту римскијех ћесара и постало владајућом религијом у римској империји.

Главни повод, да се сазове васељенски сабор, бијаше јерес Аријева, који бјеше свештеник у египатском граду Александрији. Он бјеше човјек учеван, али бјеше врло горделив и своје ћуди. Настојећи да доведе у сагласност учење о св. Тројици с јединством Божијим, најпослије дође дотле, да је дрзнуо одрећи Божанственост другом лицу св. Тројице — Сину Божијем. По Аријеву мишљењу — „Син Божији, био је ништа више, него највише, најсавршеније створење Божанства, посредством Кога је постао свијет. Ако се друго лице и назива у св. Писму Сином Божијим, то никако не по природи, но по усвојењу“. Александријски епископ Александар настојаше с почетка, да благим начином уразуми Арија. Па када разлози убјеђења његова осташе без успјеха, и јерес се Аријева поче из Александрије ширити по околнијем градовима, то епископ Александар свечано одлучи Арија од цркве. Арије се удаљи у Палестину. Овдје га узе у заштиту пријашњи његов школски друг, Евсевије епископ Никомидијски, који је имао уплива на царском двору. Помоћу Евсевијевом јерес се брзо распросте и свуда породила раздор, несугласице и немир. Да би се учинио крај нередима, заповиједи цар Константин, да се сазове васељенски сабор пастира црквенијех.

Сабор буде свечано отворен у граду Nikeји, у присуству самога цара, у дан педесетнице, која је 325. године пала 19. јуна. Сабор се састајао из 318 најзнаменитијих св. отаца, међу којима су двојица била изван предјела римске империје: један епископ из Перзије а један из Скитије. Оци овога сабора бијаху познати не само са свога добродјетелнога живота, но је у њима, као и у апостолима, сијала Божија сила и Божија премудрост Христова, Кога су св. оци прославили својим страдањима и животом. „Они“, говори св. Златоуст, показаше и велику мудрост и одважност: то показују сва дјела саборска. О мудрости њихој свједочи изложена тада вјера, која је затворила уста јеретцима, и као непомична стијена одбила све спљетке њихове, а о мужанству или одважности — гонење и несаглас-

ност међу црквама, које је тада баш престало. Као храбри војници, који су подигли небројену множину трофеја и који су пребољели силне ране, дођоше тада са свију страна представници црква, носећи на себи знаке Христове и показујући мноштво мучења, која трпљеше они због исповиједања вјере. Једни од њих проповиједаху о рудокопима и о страдањима која тамо претрпљеше, други о лишавању свега имања, неки о глади, а неки о честом бичевању. Једни показиваху изломљена ребра, други изубијана леђа, неки избодене очи или ма какав други дио тјјела, кога су били лишени ради Христа¹⁾. Између њих особито је био познат Павле, епископ Неокесаријски, ком су за вријеме гонења Ликинијева руке усвијанијем гвозђем опечене биде, и Пафнутије Тиваидски, којем су гонитељи вјере изболи десно око и сатрли кољено лијеве ноге. Њега је Константин велики особито уважавао, често га је за вријеме сабора призивао себи, грлио га и за вјеру, избодено му око љубио. Бијаше међу њима чудотвораца, као што су: светитељ Спиридон Тримифунтски са Кипра, Јаков епископ Пизибјски из Месопотамије, Николај архиепископ Мирликијски, а сви су они у опште били људи мудри, благочастиви, ревнски и богољубиви.

Обличивши и осудивши Арија за његове нечастиве мисли о Сину Божијем, св. оци овог сабора разјаснише и ради руководства васељенске цркве изложише у првих осам чланака симбола вјере допуњенога послје на другом васељенском сабору, апостолско учење о св. Тројици — о Богу Оцу, као створитељу свијета и свдржителу, о Господу Исусу Христу, другом лицу св. Тројице, о ком исповиједаху, да је Син Божији, Јединац, рођен од Бога Оца прије свију вијекова, свјетлост од свјетлости, истинити Бог од Бога истинитог, несатворен, једног бића с Богом Оцем и Створитељем свега, да се заплотио, распет био, васкрсао, васнесао се на небо и да ће опет доћи са славом, да суди живијима и мртвима, и о св. Духу. Тако је сабор тај био васељенским богомудрим проповједником божанствене славе пресвете Тројице, јединосутне и нераздјеливе, а на по се славе Христове — као Сина Божија и Богочовјека. До никејскога сабора било је то учење — тако рећи — расијано по цијелом свијету међу Хришћанима, који су се

¹⁾ Златоуст, слово против Јуд. III, 3.

дијелили и мјестом и језиком, и обичајима: на сабору је оно било сакупљено из цијелога свијета у једно. Сложно свједочанство свију пастира показало је, како су разумијевали и тумачили догмате вјере сами апостоли, а да је учење Аријево ново, апостолском учењу противно. По том Символ вјере, који је састављен на том сабору, јесте васељенски, вјерни проповједник учења апостолског, православног, које је, као што вели Атанасије велики, вјера Цркве и предање Оцева, а учење Аријево страни црквеној вјери.

На никејском првом сабору, између осталог ријешено је и питање о времену светковања св. Пасхе. Прије тога Хришћани нијесу у једно те исто вријеме светковали св. Пасху: на истоку су започињали светковање о пуном мјесецу првог прољетног мјесеца, ма у који седмични дан оно

пало, почем на западу — у прву недјељу иза пуног мјесеца.

Хришћански цареви и пастири и сви потоњи православни сабори ослањали су се на важност првог васељенског сабора и на њ се позивали као на свједока не само у предметима вјере, но и у предметима црквеног благочинија. Судићи по уважењу и пијетету, који је у сва времена хришћанска, васељенска црква одавала првом васељенском никејском сабору, могуће је предпоставити, да је успомену св. отаца тога сабора установила црква у седму седмицу последије Пасхе одмах иза тога сабора. Кад је сабор свршен, цар Константин је свечано благодарио Богу на сретан свршетак тако великог дјела¹⁾.

Превео: Л. Б.

¹⁾ Евсевије о животу Константина вел. књ. III, гл. 6.

ИЗ КЊИГЕ „ПРИМЈЕРИ БЛАГОЧЕСТИЈА“.

Молитва праведника.

Једном на острву Ципру не бијаше за дуго кише тако, да се све растиње — биље осушило, и томе предјелу и мјесту пријетијаше глад. Епископ са свештенством скупи народ у цркву и одслужи св. литурђију, молећи Бога да им даде кише. На једанпут у сред појања чује он глас с неба: „Ајде на та и та градска врата па замоли првог човјека, кога сретнеш, да се он помоли за кишу. Молитва његова биће уелишана“.

Епископ последије св. службе, пође из цркве са свештенством и народом градским вратима, и сједавши ту чекаху. На један пут на врата уђе старац — етиоп са бременом дрва на леђима, што је понио да прода у граду. Угледавши стараца епископа са свештенством и народом, збаци са себе бреме дрва, па приступи епископу поклонивши се, и заиште од њега благослов. Али епископ и сâм поклони се старцу до земље и рече му: „Старче, помоли се заједно са мном, да се Господ Бог смилује и пошаље нам кише“. Сиромашни старац се тако зачуди, да немогаше ништа одговорити епископу. Но кад сав народ наскочи молити га, да се помоли, он онда рече: „Ја сам грјешник, како ћу се ја молити за људе?“ Епископ пак настојаваше и принуди га на то. Тек што је старац пао на кољена

и подигао руке к небу, навуче се облак и пљусне киша. Кад доврши се молитву, епископ рече старцу: „За љубав према ближњима и за општу корист, кажи нам на који начин проводиш свој живот, да би и ми могли поћи по твоје примјеру“. „Нек ми опрости Господ, — одговори смирени старац, — ја сам се родио за то да живим од труда. Сваку ноћ ја излазим из града, па насијечем бреме дрва те продајем, и тако зарађујем себи дневну храну. Ја немам никога од рода, па ни своје куће, а спавам под ведрим небом крај цркве. Када је студен или пада киша, онда ја не једем по читав дан или два дана. Кад немам посла, онда проводим вријеме у молитви.“

Епископ, свештенство и народ, захвале Богу, што им је послао такав душе спасавајући примјер. „Ти си доказао на себи истину оних ријечи које се налазе у св. Писму — рекну они — и које гласе: „Ја сам дошљак (странац) на земљи“. Од тада епископ узме себи старца и даде му ћелију, у којој је он проживио мирно све до саме своје смрти у молитви и посту.

Одбрана слабих.

Кесаријски поглавица и царски рођак Евсевије хтједе силом узети и удати младу и богату удовицу Вестијану, за свога љубимца, коју је за дуго, али без успјеха искао и просио.

Дознавши за то Вестијана оде у цркву и каза све светом Василију великом о својој тузи. Светитељ је радо бранио све оне, који су остављени били без одбране, те и Вестијану прими под своју обрану и заштиту.

Разјарени Евсевије заповиједи својим војницима да опколе цркву. Они стану на све стране тражити Вестијану и непоштујући св. Василија Великог, уљегну и у његову кућу и дођу у његову спаваћу собу. Али сва њихова истрага није их довела ни до чега, јер св. Василије, бојећи се да не би Вестијану одвели силом из цркве, бијаше наредио својим људима и побожним Хришћанима, да Вестијану кришом одведу у женски манастир својој сестри преподобној Макрини.

Овај поступак св. Василија и противност, врло много распали Евсевија, и он пошаље по Василија, заклевши се да ће га на силу наћерати, да му каже куд је послао Вестијану. Кад је светитељ дошао пред Евсевија, рече му: „Ја сам готов на сваку казну, одговори Василије, заповиједи шта хоћеш: да ме растргну или да ми пусте и кап по кап сву моју крв, али ја теби нећу казати гдје је Вестијана. Тијело је моје у твојим рукама, али душа је моја у рукама Божијим. Не бојим се ничега нити оних који ће ми тијело убити, душу моју не могу убити“.

И без сумње Евсевије би извршио своју намјеру, и заповиједио би да праведника убију, али кесаријски грађани дознадоше, да се њихов велики светитељ налази у опасности, и с тога се они побунеше, и већ су готови били показати се непокорним. У то доба, кад грађани негодоваше, св. Василије изађе пред народ и почне га стишавати и одвраћати од побуне. Он их поучаваше о дужности и покорности, представљајући им како могу бити убитачне и зле последице побуне. Народ пак гласно хвалећи и викајући уздизали су св. Василија и славили га, а по том у миру разиђе се сваки својој кући.

Добро и зло.

У грчкој постојао је закон, који је био врло потребан за прво доба Хришћанства, а имао је ту снагу, да, кад би се који кривац и осуђеник сакрио или склонио и утекао у цркву, био би опроштен од досуђене му казни или смрти. Без сумње тај закон бијаше издан за то, да би се више и што боље пред народом прославила благодат Спаситеља, јер злочинци који су се спасавали код подножија престола Божијег, излазише из храма као добри људи цијелог свог живота. Неке више особе које имађаху велики уплив у царском двору или у држави, хтједоше уништити ту установу, и у том њихову броју био је и један горди великаш именован Евтропије.

Он наговори императора Аркадија да изда указ: да никакав кривац или осуђеник кад га гоне, не би се осмјелио тражити спасења у цркви. У случају ако би ушао у њу, онда да га морају извести одатле, и подврћи строгој казни као нарушитеља царске воље.

Јован Златоуст, који је био тада цариградски патријарх, енергично је настојавао, да се измијени или укине тај указ, и због тога Евтропије га омрзне, и чинио му је свакојаке неприлике и уврједе.

Али каком мјером мјерите, таковом ће вам се мјерити, казао је Спаситељ. Народ нехтједне даље трпити насиља и зла Евтропина, и јавно стане на њега викати и нападати га тако, да је цар Аркадије осудио Евтропија на смртну казну. Несретни Евтропије побјегне и сакрије се у цркву. Баш у то исто доба св. Јован Златоуст говораше проповијед у храму, и користећи се тим случајем, да одбрани Евтропија. Народ је био ганут краснорјечивом проповиједи златоустовом, у којој је нагласно, да треба да имају осјећаја спрема човјека, који је до скоро био великаш а сад је осуђеник, но утекао под заштиту црквену.

Превео: Ђ. П. п.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА

духовне свештеничке сједнице тешањског протопрезвитера, држане 23. маја 1894. у парохији (селу) Церовици.

Дневни ред:

1) Читање записника прошле сједнице; 2) Избор перовође; 3) Читање дописа консисторијал-

них од 24./3. 1894. бр. 653. и од 5./5. 1894. бр. 992.; 4) О манастиру Лишњу; 5) О „В.-Х. Источнику“; 6) О црквеној пракси и вјежбању

у проповиједању; 7) О прквеном земљишту, да се опрости од десетине; 8) Покушај измирења завађених брачника; 9) Шиљање службених писама у мјеста, гдје поште нема; 10) О освећењу манастира Липља.

Ријешења предмета:

I.

На прву тачку дневног реда прочитан је записник прошле сједнице и одостовјерен без икакве примједбе.

II.

На другу тачку свештенство једногласно прима оставку перовође Ј. Станковића и захваљује му на досадашњем раду, те бира Јована Ј. Враћешевића за новог перовођу, који се те дужности прима, на чему му свештенство честита избор.

III.

На трећу тачку свештеник Враћешевић изјављује, да је добојска општина послала Високопречасној АЕМ. Конзисторији прквене рачуне на преглед, о којима Конзисторија још није ништа јавила нити одговорила.

IV.

На четврту тачку свештенство једногласно ријеша, да се умоли Високопречасна Конзисторија, да се село и манастир Липље сједини са селима Прибинић и 4 Шњеготине у једну манастирску парохију, пошто би се на тај начин могла издржавати манастирска црква, а временом и школа, а при том то би била олакшица и за села Прибинић и 4 Шњеготине, јер би тим начином добили цркву, пошто је у овим селима нема. — Разумије се већ само по себи, да ако Високопречасна Конзисторија уважи горњу молбу, т. ј. сједини село и манастир Липље са Прибинићем и 4 Шњеготине у једну парохију, да та парохија треба да остане у подручју тешањског протопрезвитерата, пошто то одговара политичкој подјели, т. ј. припада тешањском котару.

V.

На тачку пету свештенство полаже претплату на „Бос.-Херц. Источник“ за друго полугође 1894. и с тим је удовољено, наредби Високопречасне Конзисторије од 24. марта 1894. број 653.

Парох добојски Ј. Враћешевић изјављује да је послао претплату на Источник за цијелу

1894. годину, што потврђује и горњи конзисторијални акт.

VI.

На тачку шесту свештенство једногласно ријеша, да ће се сваки по могућности упражњавати у коректном Богослужењу и настојати, да сви једнообразно служе и врше обреде, те да ће и у будуће уз часни пост долазити у тешањску цркву чредно служити (литургијски), једно ради олакшице протопрезвитеру, а друго ради вјежбања у једнообразном Богослужењу.

Тако исто свештенство ријеша, да ће од сад сви још више имати на уму узвишену проповједничку свештеничку дужност, те да ће сваке недјеље и празника проповиједати у црквама, на збору и договору, као и то, да ће на идућу сједницу сваки донијети по једну написану проповијед по себи и своме знању састављену, кеко би их свештенство братски прочитало и посавјетовало се о свакој појединој проповиједи и њезиној ваљаности, односно случајним манама и недостатцима.

VII.

На тачку седму свештенство ријеша, да се умоли Високопречасна Конзисторија, да иста поради код високе владе, како би се земљишта православних цркава ослободила од плаћања десетине, као што су ослобођеце од плаћања десетине земље римокатоличких цркава и мухамеданских џамија.

VIII.

На тачку осму покушано је измирење завађених брачника Кршије Иванића и Тодоре Шкробић удате Иванић, те последије опширног и свестраног испитивања и савјетовања, успјело се да се брачници помирише и обећаше лијепу у слози и љубави живити.

Примјетило се, да је главни узрок њиховој свађи отац Теодорин Никола, те свештеник Анђелић обећаје, да ће настојати и тај узрок свађе лијепим начином одклонити.

IX.

Пошто је свештенство увјерено, да је тешко протопрезвитеру по чаршији тражити сељана да неко службено писмо пошаље овоме или ономе свештенику, у чије мјесто пошта не долази, као и то, да је тај начин шиљања писама врло несигуран, то се једно гласно ријеша, да ће сваки свештеник у будуће свако 14 дана слати свога

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

протопрезвитеру, да однесе или донесе
службена писма.

X.

На тачку десету као на молбу сељана из
Липља, да се манастир Липље ове године освети,
свештенство ријеша шљедеће:

Ако Високопречасна Конзисторија уважи
нашу молбу, изражену у тачки IV. овога за-
писника, онда је и свештенство вољно да се ма-
настир Липље освети на 1. септембра о. г.

По прочитању одобрено, закључено и пот-
писано.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА

духовне свештеничке сједнице травничког протопрезвите-
рата, држане 26. априла 1894. у Зеници.

Дневни ред:

1) О вођењу надзора, који се парохијанин
преко године причести, и који пренебрегне ту
св. тајну обавити; 2) Предлог, да Високопречасна
Конзисторија изради таксу за турске црквене;
3) О времену, када се у цркви са пјатовима ићи
има; 4) О сјечењу кренога колача по кућама.

Ријешење предмета:

I.

Да би свештенство овога протопрезвитерата
имало што јаснији преглед о религиозно-морал-
ном стању својих парохијана, то је оно у да-
нашњој својој сједници једногласно закључило,
да у будуће сваки свештеник има водити нај-
строжији рачун о свима оним лицима, који преко
године приме тајну св. причешћа, и о онима,
који ту свету тајну пренебрегли буду. На концу
године сваки свештеник овога протопрезвитерата,
има поднијети Високопречасној Конзисторији
преко протопрезвитерског уреда тачан исказ оних
лица у његовој парохији, који свету тајну при-
чешћа примили нијесу, па Високопречасна нека
одреди, како са овакима свештеник у будуће по-
ступати има. Уз овај исказ свештенство ће дужно
бити, да још поднесе и опширно извјешће о свима
оним манама, заблудама и злим обичајима, који
владају у његовој парохији и који проузрокују,
да народ остаје и живи у разним предрасудама
и обманама, и удаљује се од праве вјере и исти-
ните побожности хришћанске.

По мишљењу свештенства било би врло
добро, када би Високопречасна Конзисторија јед-
ном својом окружницом позвала и остало свештен-
ство архидијецезе сарајевске, да у овоме смислу
сваке године своја извјешћа поднаша и према

истима да Високопречасна Конзисторија нађе и
одреди неки начин, којим ће се ове разне за-
блуде и рђави обичаји из народа искорије-
нити, и правом их вјером замјенити.

Вјера нашега народа у моћ фратарскијех
и хоџинскијех записа, његово светковање онијех
празника, који нијесу заповједни, слављење ње-
говог креног имена по три дана, у коме случају
поједе и потроши и црно иза нокта као и без-
број других рђавих склоности и злих обичаја
народних — оправдава овакав предлог овог све-
штенства, те се оно нада, да ће га Високопре-
часна Конзисторија одобрити и уважити.

II.

Пошто се дешава, да поједини тутори црк-
вени више пута долазе у сукоб са појединим
парохијанима ради наплате за поједина чино-
дјејства, која се парохијанима у цркви обављају,
и пошто су ове таксе турске тако високе, да
их сиромашнији парохијани платити не могу, то
је свештенство ријешило, да се умоли Високо-
пречасна Конзисторија, да она изради једну таксу
по којој се тутори, при наплати за свршена чи-
нодјејства у цркви, управљати имају, те таким
начином да Високопречасна Конзисторија одклони
оне саблажњиве примјере, који се данас код ове
неодређености у цркви дешавају.

III.

Како поједини тутори црквени пођу с пја-
товима по цркви у најважнијим моментима службе
божије, те својим одањем, звуком новаца и вра-
ћањем кусура кваре ону тишину и мир, који у
тим моментима треба да влада у храму божијем,
то свештенство ријеша, да сваки свештеник у
својој цркви забрани с пјатовима ићи прије, него
што се причастан пјевати почне.

IV.

Пошто има случајева у вароши, да више парохијана служи једно крено име, то сваки од овијех желио би, да му свештеник прије подне дође кући и ту му по обреду колач преломи и софру благослови. Но како је ово по све немогуће свештенику учинити, а нарочито неможе

у ономе случају, кад има 25—30 кршњака у вароши, то је свештенство ријешило, да у будуће „обред резања колача“ обави у цркви заједно са креним кољивом, а кући никако и да не иде. Овако се исто практикује и у Србији, па не шкоди ако се и овдје тако уведе.

С тим је ова сједница довршена и потписана.

РАЗНО.

Посвета темељног камена српско православне цркве у Бихаћу дана 5 јуна 1894. год. Нећемо се преварити ако речемо да никад Бихаћ није доживио српско-православну свечаност као на дан св. Троице-Духова а то је 5 јуна о. г.

Већ на неколико дана када је посвета заказана народ је жељно очекивао тај дан а уједно сваки молио Бога да би тај дан вријеме повољно било, како би се та свечаност што боље извести могла. Већ у очи самога дана почели су страни гости долазити како из вароши тако из села. У вече била је вечерња са бденијем коју су отслужили двојица свештеника.

Сутра дан рано већ све је на ногама било, одборници сваки по распореду радили су свој посао приправљајући на новом мјесту за свечаност, мајстори приређиваше камен за „споменицу“, народ непрестанце долазаше и хиташе на мјесто ће ће се нова црква отпочети зидати. На лицу свакога видила се је необична радост и весеље. У 8 сати огласише 3 хитца из можарева јутрењу, а тачно у 9 сати отпочела је св литургија у старој дрвеној цркви која је за неколико корака преко улице западно од новог мјеста за цркву удаљена. У цркву мало да је ко могао од домаћих стати осим страних гостију. При св. служби присуствовали су: вел. госп. окружни предстојник Јаков Војводић, президент окружног суда г. Левицки, поглавити госп. котареки управитељ барон К. Малкомес и многи други чиновници.

Божјаствену службу отслужили су: преч. г. прото крупски Петар Гаковић, надзиратељ протопрезвитерата преч. г. Коста Ковачевић парох бихаћки, Василије Ковачевић парох притошки, Давид Латиновић парох врточки, дочим су за пјевницом одговарали са учитељем часни г. Вукосав Милановић парох К. Вакуфски и Стеван Ковачевић парох дољански.

По свршетку св. службе и за амвоне молитве ишла је литија по обичају (пошто је храм цркве на тај дан) кроз град и то у најбољем поретку каковсм се управо ни надали нијесмо. Најприје је ишао један у врло лијепом народном одјелу тежак са литијом а за овим ђаци из основне народне, трговачке и српско-православне школе; за овима ношена је друга литија опет тежак а за овима обучени ђаци за чирјацима и свештенством. Осим поменутих свештеника били су у литији и Петар Репач парох Глинички, Лука Недимовић парох јасенички, Ђорђе Зорић парох пркошки и свештеник Давид Прошић. По крај свих пратили су литију: вел. г. окр. престојник Јаков Војводић, котар. управитељ барон К. Малкомес, окружног суда президент госп. Левицки, потпоручник Пурпка и остало чиновништво и часништво, па за овима многобројни народ из свих околних села и града Бихаћа, Крупе, Корјенице и Петрова села у Лици и т. д.

На пијаци освећена је водица а послѣ ове пошло се је на ново мјесто, ће се нова црква има подигнути. Чин посвећена темеља извршио преч. г. П. Гаковић прото крупска и надзиратељ преч. г. К. Ковачевић и са већ поменутих свештеницима.

При свршетку чина изговорио је народу преч. г. надзиратељ К. Ковачевић слиједећу бесједу:

Благочестиви Хришћани и мој мили и драги народе!

Један од најзнаменитих и највеселих дана у повјестници цркве наше српско-православне овђе у граду Бихаћу би ће сигурно забиљежен данашњи дан, — дан у који ми ево са помоћу Божијом и благонаклоном вољом наше вис. зем. владе полажемо ево први темељни камен за цркву нашу православну — тај дом Бога свемогућег.

Поводом тим ја осјећам, да сте ви весели, да сте одушевљени, да сте пуни духовне радости, јер вам се то на лицу свакоме читати може.

Ваше весеље љубезна моја браћо, сасвим је оправдано, јер зар да има ко, а да у радости буде жалостан? зар има ко између нас да не буде радостан кад помисли, да ми подижући данас овај свети храм, подижемо са њим и углед себи самима, подижемо са њим овђе један видљиви знак, који ће показивати свакоме странцу и намјернику да нас има и да и ми овђе живимо. За то је велим заиста радостан овај данашњи дан за свакога православног Србина не само овога нашега котара и парохије, него и цијелога окружја нашега, јер он ће бити понос и дика свега српско-православног народа у овим крајевима наше Крајине љуте.

Наша се радост љубезна браћо још удвостручава, кад помислимо, да ће ово овђе бити мјесто на коме ће се славити и величати име Бога свемогућег, који нам даје сва блага и радости овога свијета, који нам даје смрт и живот, који нам пружа све и сва, и Кога смо ми сви без разлике вјере и језика дјеца о којој Он сву бригу и старање води. Наша се радост удвостручава кад знадемо, да ће ово овђе бити мјесто на коме ће хиљадама срдаца уздизати своје топле молитве к небу, за здрав и дуг живот нашега љубљено цара и господара земаљског Фрање Јосифа I. под чијом мудрошћу и праведном управом ми Срби сретне и слободне дане проводимо, и који нас синове поносите Босне и кршне Херцеговине свију једнако љуби и потпомаже у нашим религиозним осјећањима. Наша се радост удвостручава, кад знадемо, да ће ово овђе бити мјесто, гђе ћемо се ми молити милостивом Богу за здравље наше и наше родбине, за здравље наших духовних старјешина: архијереја, мирског и монашеског свештенства, и свију наших пријатеља и суграђана без разлике вјере и нације, — да ћемо се овђе молити Богу за добар род и берикет, за здравље вока и тежака, трговца и занатлије, војника и царских службеника, путника и страдалника. Наша се радост удвостручава, кад знадемо, да ће ово овђе бити мјесто мира и љубави, браћства и једнакости; мјесто на коме ћемо слушати ријечи Христа Спаситеља: „Љубите друг друга, љубите један другога“. И када све то знадемо мој мили народе, ко онда има између нас, а да се на данашњи дан не би радовао!

Него на нама остаје сада, да се покажемо: да ли ће ово наше свето дјело напредовати онако, како се нећемо застидити најприје сами себе и предпостављених власти нашијех, које ће нам у том погледу увјерен сам свагда на руку ићи, како се нећемо застидити ни својијех суграђана, који су нам, као што смо освједочени, пријатељи и браћа, те који у свима приликама дијеле с' нама срећу и несрећу.

Ја се надам и увјерен сам, да ћете ви, мој мили народе, знати и умјести сачувати част и понос вјере и цркве своје, па да ћете сви онако слошки и одушевљено, без да вас на то когод потиче јал' приморава, показати свакоме, да сте људи, да сте Хришћани, да сте Срби на дјелу виши него на језику.

У том увјерењу ја вас сада срдачно поздрављам желећи, да нам буде сретан и благодетан почетак овој цркви нашој, овој кући божијој овом расаднику вјере и морала, побожности и скромности, снисходљивости и послушности и зачетнику свега онога, што је човјечантеву најнужније и најкорисније. А сад, мој мили народе, уздигнимо наше мисли и топле молитве к небу, те се помолимо Господу Богу, који ничије молитве од себе не одбија, да би нас окријепио и потпомагао у овоме нашем, истина бог тешком, ал' светом подuzeћу, да би нам дао слоге и љубави, мира и околности, заузећа, и одважности, прегнућа и пожртвоваоости. да би ми ово наше дјело, — ову цркву нашу са свакијем истијем задовољством и весељем довршили, као што је ево данас и почињемо.

Послије ових ријечи говорник се је окренуо вел. окружном престојнику Војводићу, те му је рекао слиједиће:

„Вел г. окружни престојниче!

Између многих племенитих и хуманитарних дјела, између многих добротинастава, које наша Висока Земаљска Влада здана на дан чини народу нашем у Босни и Херцеговини, није она ево заборавила ни нас православних Срба овђе у граду Бихаћу, него нам је даровала, односно откупила ово красно и лијепо мјесто (3500 фор.) да на њему своју богомољу подигнемо. Није ово прво добротинство наше добре Вис. Зем. Владе, није ово прво дјело њезине високе милости и старања за народ овај. Ја нијесам кадар побројити, колико ли има велељепних цркава православних и католичких, колико ли има богомоља мухамеданскијех, које је Вис. Зем. Влада дије-

лом украсила и уљепшала, дијелом пако из темеља подигла. Али велем. госп. као год што између Бога и људи имаду (посредници) угодници божији, који молитве људске принашају пријестолу Свевишњег, тако и овђе на земљи имаду посредници између владара, владе и народа, који молбе и жеље народне принашају владару и влади. Такови посредници јесу области наше у земљи, а на челу им окружни и котарски престојници. Наше жеље и молбе овђе у овом граду принашилисте ви велемојни господине. Од доласка вашег у ову нашу средину гледалисте свагда, да народу у овом окружју без разлике вјере помогнете. Признајем да положај ваш није лак, али признајем и то, да сте ви све потешкоће свладати знали, те сте гледали да овај народ у неку равнотежу метнете. Тако смо ми ето само заузимањем вашим ово наше за цркву лијепо мјесто добити могли. И ја као свештеник, и заступник овога народа мога овђе, немогу овом приликом пропустити, а да поред моје понизне подајничке благодарности, коју се усуђујем изустити Његовом Величанству нашем најмилијем цару и краљу Фрањи Јосифу I., поред благодарности, коју изричем Његовој преузвишености господину заједничком министру Венијамину пл. Калају, поред благодарности коју изричем Високој Зем. Влади, неизречем и вама велемојни господине. Моје су ријечи слабе да би ја ту нашу захвалу изразио онако, како се она збиља заслужује; али осјећаји народа овога мога велики су, и они ће остати као најмилија успомена благодарности на прам престола и владе. Вашу велемојност молим овом приликом, да буде тумач, ђе треба, ових наших осјећаја.

Затим се говорник окренуо народу:

А ти мој драги народе, уздигни данас заједно самном свој глас па од срца реци:

Да Бог поживи Његово Величанство нашег најмилијивијег цара и краља Фрању Јосифа I. (бурно трократно заори се у народу живо!!); да Бог поживи Његову преузвишеност госп. министра Венијамина пл. Калаја и Високу Зем. Владу (бурно живили!); да Бог поживи Његово Високо преосвештенство нашега љубљенога Архиепископа и Митрополита Ђорђа Николајевића, који је свој архијерејски благослов изволио нам подјелити, те смо ми данас ово мјесто посветили (бурно живо!).

Послије овога говора захвалио се окружни престојник срдечно, те је том приликом са неколико уредних ријечи подучио народ, да буде истрајан, напоменуши да ће Вис. Зем. Влада увјек на руци према раду ове цркве наклоњена бити; а уједно позва народ, да уздигне свој глас за здравље Његовог Величанства и Вис. Владе. Нашто се опет заори бурно живо!!

Послије овога прочитао је свештеник Стеван Ковачевић парох дољанск „Споменицу“; те по прочитању исте слиједили су потписи од виђеније особа, одбора и свештенства. Послије овога началствујући положио је Споменицу у темељни камен; а за тим је извршен уобичајени церемонијал.

Немар је додао чекић началствујућем свештенику, те је овај ударио у темељни камен три пута и то: „У име Бога свемогућег, у здравље Његовог Величанства цара, у здравље Његовог Високопреосвештенства“, те је додао чекић окружном престојнику те је и он ударио у темељ три пута: „за здравље цара, владе и народа срп. православнога“. Он је предао кот. управитељу и тако чекић ишао од руке до руке док су се све виђеније личности обредиле.

Послије посвете вратила се литија и народ у цркву те се је тим богослужење завршило.

На свештеничком ручку било је неколико пријатни здравица, у здравље цара, Митрополита, народа и т. д. и т. д.; а послије читани су разни брзојави и честитке које су тога дана одбору стигле, као н. пр. од корјеничких Срба, општине из Бос. Градиште, бањалучког проте В. К. и јеромонаха П. Иванчевића, браће Урошевић из Сребренице, Ристића из Бос. Шамца, српске општине Приједорске и Тузланске, Хаџи пона Миле Понадића, али најзнаменитија честитка била је она од српскога родољуба и трговца из Бос. Крупе госп. Марка Добројевића у којој он уз срдачну честитку шаље још на темељ црквени двије стотине форинти.

Тако је тога дана народ провео у највећем весељу и задовољству у колу пјевајући и играјући на житној пијаци до мркле ноћи.

Поп Стеван.

Двадесетпетогодишња прослава задарске богословије. Од управе српско-православне богословије у Задру стигао је уредништву овај позив:

„Ваше П. Н. Господство!

Дана 9. (21.) јула о. г. прославиће наш богословски завод 25.-годишњи спомен својег преуређења по плану, који је утврђен Највишом Одлуком Његовог ц. и кр. Апост. Величанства од 5. јуна 1869. год., односно **двадесетпетогодишњицу** својег постојања под именом: „Православни богословски Завод“.

На ову свечаност учтиво се позива Ваше П. Н. Господство.

У Задру, 19. јуна (1. јула) 1894.

Управа“.

„Програм. Дана 8. (20.) јула: Бдјеније у заводној цркви. На сами дан свечаности 9. (21.) јула: 1. У заводној цркви:

Св. литургију служе саборно професори заводски а по том држе помен за умрле управитеље, наставнике и слушаоце. Иза тога благодарствена молитва.

II. У заводским просторијама: 1. Хор слушалаца пјева духовски тропар: „Благословник еси Христе Боже нашъ . . .“;

2. Његово Преосвештенство госп. Епископ, управитељ завода отвара акт прославе;

3. Пригодну ријеч о 25 годишњем животу завода чита проф. С. Калик;

4. Читање поздравâ, који овом приликом заводу стигну;

5. Његово Преосвештенство госп. Епископ држи закључни говор;

6. Хор слушалаца пјева „Царевку“.

Издак добровољних прилога дарованих приликом забаве обдржаване на Видовдан дне 15/27 јунија 1894. од следеће госпде: По 20 фор. госп. Алекса Михајловић; по 10 фор. госп. Глигорије М. Јефтановић, Аким Бабић, Петар Векић, Тодо Хрисафовић; по 7.50 фор. госп. Васо Дурић; по 5 фор. госп.: Петро Т. Петровић, Васо С. Краљевић, Синови М. Бесаровић, Вуко Јанковић, Стјепо Трифковић, свешт., Јаков Марић, Лазар Векић, Петар Цековић, Марко Николић, Блажуј,

Савка удова Д. Јефтановић, Перо Станишић; по 4.50 фор. госп.: Јусуфбег Филиповић; по 4.20 фор. госп.: Ђуро Тричић; по 4 фор. госп. Лука Чупић, свешт.; по 3.60 фор. госп.: Ристо Ђ. Бесаровић; по 3 фор. госп.: Пешут и Полић, Петар Солдо, редарствени повјереник Фердинанд Лешан, Максим Прњатовић; по 2.50 фор. госп.: Јефтан Деспић, Божо Рашевић, Ристо Ј. Савић; по 2 фор. госп.: Јово Ђокић, свешт., Лука Шалабалић, Браћа Радловић, Васо Н. Савић, Нико Јосиповић, С. Ј. Салом, Павле Вукановић, Стојан Трхало, Стеван Давидовић прото, Тодор Живковић Високо, Марко Поповић, ђакон, Јулиус Лухе, Будимпешта; по 1.70 фор. госп.: Никола Делић; по 1.50 фор. госп.: Ђорђо Дукић, Васо Поповић, прото, Ђорђе Петровић прото; по 1.25 фор. госп.: Гавро Авдаловић, Алекса Југурђић; по 1.20 фор. госп.: Ристо Бандуковић; по 1 фор. госп.: Панто Маркићевић, Алекса Дамјановић, Ђорђо Симичић, Ристо Амановић, Михаило Милановић, П. Таубнер, Лазар Пунић, Ристо Кретић, свешт., Пазарић, Стево Калужерчић, Ристо Божић, Мића Кречић, Лазо Семиз, Димшо Драгичевић, Никола Т. Кашиковић, Коста Телембуовић, Мића Ђерић, Стјепо Х. Дамјановић, Никола Богдановић; Ристо Новокмет, Никола Педулић, Н. Н., Ристо Бубало, Васо Богојевић, Лазар Вуковић; по 80 новч. госп.: Ристо Петровић; по 60 новч. госп.: Марко Михајловић, Н. Н.; по 50 новч. госп.: Јово Кондруш, Високо, Н. Н., Димшо Јовановић, Димшо Телембуовић, Божо Милановић, Ђуро Милковић, Тошо Тараковић, Перо Бикаљевић; по 30 новч. госп. Н. Н.; по 25 новч. госп. Симо Прњатовић; по 20 новч. госп. Васо Каплановић, Мићо Перендић; по 10 новч. госп. Јово Бољанић.

Укупно добровољних прилога 223 ф. 25 н. словом двије стотине двадесет и три форинте и 25 новч.

Свима овим горе наведеним дароватељима изриче највећу благодарност

У Сарајеву 30. јунија 1894.

Управни одбор.

СТЈЕЧАЈЕВИ

ЗА СРПСКО-ПРАВОСЛАВНЕ ВЈЕРОИСПОВИЈЕДНЕ ШКОЛЕ:

На овдашњој српско-православној основној четвороразредној школи потребан је један учитељ. Годишња плата је учитељу 300 фор. (три стотине

форината) а. вр., за тим храна са братством у манастиру, послуга и огријев. Молитељ, који жели заузети ово мјесто, има свједошбом дока-

зати, да је оспособљен на српско-православним школама, да је прописане учитељске науке бар е добрим успјехом свршио, а уз то, да је Србин, православне вјере, религиозног и моралног владања. Првенство ће имати они учитељи, који покрај учитељске способности буду особито вјешти црквеном појању и правилима, јер ће учитељ пјевати у цркви, а и ученике има у појању обучавати, уз то је још одабрани компетент дужан водити и пероводство.

Молбенице са потребним свједоџбама и осталим документима шаљу се потписаној управи најдаље до 1. августа по ст. о. г.

Управа срп.-православног манастира у Житомислићу, (код Мостара) од маја 1894.

Архимандрит:

Симеон Тодоровић.

На овдашњој српско-православној основној школи расписује се стјечај за учитеља, који ће имати III. и IV. разред.

Плата је годишња 500 фор. а. вр. бесплатан стан и огрев.

Учитељу је поред школских предмета дужност дјецу црквеном и народном пјевању подучавати и мјесто црквенога пјевачика при сваком богослужењу заступати.

Компетенти поред свједоџби за учитељско оспособљење требају припослати увјерење да су Срби православне вјере.

Избор ће се најдаље до 30. јула о. г. обавити.

Бугојно 21. маја 1894 год.

Српско-православна црквено-школска општина.

Перовођа:

М. Чавић.

Председник:

Лука Јелић.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА:

Афанасив у М. Захтјевани бројеви „Источника“ послани су вам у службеном завоју преко тамошњег протопрезвитерског уреда.

Пошаљите вашу тачну адресу, па ће вам се лист непосредно слати.

Р. Максић Сребреница. Повраћено вам, јер је застарело.

Пет. Раф. Задар. Због садржине претпоследњег наслова неће моћи у лист ући. Уступљено је уредништву „Српског Сиона“.

Број 71.294./I.

РАСПИС НАТЈЕЧАЈА.

Почетком школске године 1894./5. примиће се у сјемениште источно-православне богословије у Рељеву више питомаца из архидијецезе сарајевске и митрополије херцеговачко захумске и тувланско зворничке.

Питомци добивају у сјеменишту бесплатно стан, храну, одијело и наставу у богословским предметима, осим тога при крају школске године размјерни путни трошак, за одлазак својим кућама, преко ферија.

За попуњење овијех мјеста расписује се овијем натјечај, те се дотичне молбенице имају управити преко дотичног господина епархијалног митрополита на земаљску владу, гдје најдаље до $\frac{1}{13}$ августа о. г. морају стигнути.

Молитељи имају да докажу:

а) крснијем листом да су исти православне вјере;

б) школеком свједоџбом, да су свршили са добрим успјехом осам разреда велике гимназије, односно ако таквих молитеља не буде, најмање пет разреда велике гимназије, у обсегу Босне и Херцеговине односно Аустро-угарске монархије;

в) свједоџбом надлежне политичке власти, да су припадници Босне и Херцеговине, и да су без прикорног понашања и неочењени;

г) лијечничким свједочанством, да су тјелесно и умно потпуно здрави.

Сарајево, дне $\frac{20. \text{ јуна}}{2. \text{ јула}}$ 1894.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину.